

Koroška Kronika

Leto II.

IZDAJA: BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Številka 5

Celovec 1. februarja 1946

Sodelovanje

Pred nekaj dnevi je prišel k nam v pisarno nek koroški Slovenec, da se pogovori o vsebini našega članka pod naslovom „Nekaj o našem stališču“, ki smo ga pred kratkim objavili. Kakor znano je bilo v njem povdarjeno, da ni vselej prav, če nekdo obrača vedno svoj pogled v preteklost in nima nobenega zaupanja v bodočnost.

„Ja“, je naš obiskovalec odvrnil, „toda mi vemo, kaj je bilo, a ko opazujemo kaj se dogaja danes, nam postaja res tesno pri duši in nas je strah bodočnosti. Kako morete zahtevati od mene, da bi drugače kakor črnogledo zrl v bodočnost?“

Cutimo potrebo, da vam par stvari natančneje obrazložimo. Ali izgleda sedanjost res tako brezupno, kakor ta mož meni? Preteklost je pač bila brezupna. Še pred letom dni se je bilo nevarno posluževati slovenskega jezika, ali nositi pri sebi kakšne spise ter pesmarice. Če so se zbrali slovenski pevci, da bi se nekoliko porazvedrili, je že bil vsakdo v nevarnosti, da ga bo kdo naznanil in da bo dobil poziv od gestapa. O kakšnem šolskem pouku v slovenskem jeziku ali o radijskih oddajah seveda ni bilo niti govora, tudi o gledaliških predstavah ne. Še več! V tem času je bilo izseljenih veliko število zavednih slovenskih kmetov.

Ta pogled v dobo, ki je za vedno za nami naj bi zadoščal, da nam dokaže, da stoji stvari danes bivstveno drugače. S tem noče nihče reči, da so današnje razmere morda za vse zadovoljive. Nobena zasluga za Avstrijo ni, če n. pr. kakšen učitelj trdi, da tukaj ne mara poučevanja slovenskega jezika ker da je manjvreden in da imajo vzvišeni Nemci mnogo lepšega. Kdor govori v tem tonu, je predvsem bedak a na žalost tudi saboter kulturnega življenja slovenskega in nemškega prebivalstva na Koroškem in v Avstriji. Naši čitatelji najbrž vedo, da so takšna izražanja že bila kaznovana. Prav tako pa ni za Avstrijo nobena zasluga (tozadevno ljudje najbrž niti v snu ne mislijo, da bi ji pridobili kakih zaslug) če poizkuša ustvarjati politiko iz stare prelepe slovenske kulture ter deli navodila, po načelih katerih in v kakšni družbi se sme gojiti to ubogo kulturo.

Končno je treba pribiti dejstvo: V obmejnem ozemlju Koroške sta že izza stoletij naseljena dva naroda. Ta položaj bo najbrž trajal dalje, ako ne pride do izseljevanja po načinu, ki nam je poznan že iz nacijske dobe, kakor iz dobe deloma krivično imenovane „Osvoboditve“.

Nemško govoreči in slovensko govoreči Avstrijci bodo vsekakor tudi v bodočnosti. Najti je treba način sožitja. Tukaj bi se bili kmalu zrekli, kajti ti ljudje že žive skupaj in večinoma tudi v dobrih odnosih. Kdor pa poizkuša kulturno življenje enega teh narodov umetno ločiti od drugega, ta si nalaga veliko odgovornost. Kakor pokaže učitelj, ki bi trdil, da je slovensčina manjvreden jezik, vse svoje smešno neznanje, tako je tudi oni, ki skuša trditi da je slovenska pesem povsem nekaj drugega kakor nemška in se je zato naj ne predvaja poleg nemške, zelo neumen, duševno omejen človeček. Poleg tega pa se izda za onega, ki ima v mislih posebne interese, namesto da bi stremel za skupno blagostanje.

Naš časopis izdaja kakor je javno znano britanska obveščevalna služba. Očitek, češ,

Zasedba Avstrije pred spodnjo zbornico

V spodnji zbornici so 28. januarja vprašali britanskega ministra Noel Backerja, če lahko Avstrija zaradi sodelovanja pri osvoboditvi računa z odtegnitvijo zavezniških sil, in če je bila Avstrija od britanske vlade priznana kot osvobodjena dežela, kakor je predvideno v moskovskih zaključkih.

Noel Backer se je o tem izrazil: 25. januarja je britanska vlada obvestila avstrijsko vlado, da je Avstrija priznana kot suverena država in njena vlada kot edina pravno veljavna oblast. S tem priznanjem se pravni odnos zasedbenih sil ni spremenil. Zasedba bo trajala toliko časa, dokler zavezniška komisija v Avstriji ne bo drugače odločila.

Britanska vlada namerava angleške čete v Avstriji zmanjšati in v Avstriji vspostaviti vsobodno državo, ki bo potem sprejeta v vsenarodno skupnost.

„Daily Mail“ o Avstriji

O položaju Avstrije piše „Daily Mail“ 28. januarja 1946. naslednje: Avstrija bi zelo rada videla čimprejšen umik zasedbenih sil. Toda, tudi britanska vlada bo podvzela potrebne korake za znižanje britanskih čet v Avstriji. Zvezni kancler inž. Figl se je pred kratkim izrazil, da bi nenaden umik zavezniških čet imel usodne posledice. Ne smemo pozabiti, je pristavil inž. Figl, da nam zavezniški s pošiljanjem hrane in drugim blagom, pomagajo premostiti težke preskrbovalne naloge. Med 1. in 20. januarjem je bilo poslano na Dunaj vsega skupaj 972 ton blaga. V prihodnjem času pa pričakujemo unrinih

pošilk. Vsi dosedanji transporti živil, ki so bili poslani v Avstrijo, bi bili brez pomoči zaveznikov nemogoči.

Odgovor predsednika Attleja o pomoči Evrope

Ministrski predsednik Clement Attlee je odgovoril na spomenico, ki jo je sprejel od znanega angleškega knjižnega založnika in politika Viktorja Gollancza, vodje gibanja „Rešite Evropo!“. Gollancz predlaga v tej spomenici, naj angleških živilskih obrokov ne povečajo tako dolgo, dokler vlada na evropski celini lakota.

Attlee je v svojem odgovoru izjavil, da angleška vlada ne more sprejeti tako obširne obveznosti. Nobena vlada namreč ne more staviti življensko raven svojega naroda v odvisnost razmer drugih držav. Britanska vlada je vse storila, da pomaga Evropi, in bo to storila tudi v bodoče, zato je doma tudi že omejila uporabo nekaterih blaga in zmanjšala svoje zaloge. Uvoz živil v pasivne dežele bi morale povečati v prvi vrsti one države, ki živila same proizvajajo.

Upostavitev madžarske republike

Kakor javlja radijo Budimpešta, bo prihodnji petek predložen zakon o proglasitvi republike madžarskemu parlamentu; isti bo tudi volil prvega predsednika nove republike. Ta dogodek bodo proslavili z javnim zborovanjem.

„Oj, ti moja Rožna dolina!“

je naslov radijski oddaji, ki jo bo v sredo, 6. februarja prenašal radijo Celovec. Spored bo prenos „rožanskega večera“ iz Borovlj.

Ves spored je sestavljen v obliki potopisa, ki ga prepletajo koroške narodne pesmi, deklamacije in domača glasba. Namen večera je pokazati značilnosti Rožne doline in dati tudi drugim pogled v svojstveno življenje njenih prebivalcev.

Ker je vodstvo slovenskih radijskih oddaj prepričano, da prebivajo v Rožni dolini največini le Slovenci in ker je predvsem njihovo življenje oblikovalo značaj in posebnosti rožanskega življenja, je želelo, da bi pri prireditvi sodelovali tudi Slovenci. Žal, da je ostalo samo pri želji, ker slovenski pevski zbor v Borovljah ni bil v stanju nastopiti. Toda, to vodstva pri njegovem delu ne bo oviralo. Prepričano je namreč, da bo z delom za izpopolnitev slovenskih oddaj uspešno, saj dela za slovenske Korošce in ne za sebe.

Upamo, da bomo svoje oddaje tako izpo-

da Angleži ničesar ne razumejo o tej kočljivi zadevi morda tudi pomeni, da smo tudi mi neumni ljudje. Ta možnost pa nas ne straši, kajti naši čitatelji zelo radi kupujejo časopis.

OPOZORILO BRALCEM IN NAROČNIKOM

Opozarjamo vse stalne naročnike „Koroške Kronike“, da pravočasno poravnajo naročnino. Mnogi so plačali list do 1. januarja 1946., a zanjaprejšje niso nič sporočili, kaj nameravajo. Kdor ne pošlje pravočasno naročnine, ta tudi lista ne more dobivati.

Da ustrezemo prošnji premnogih, bomo uvedli v listu rubriko z naslovom „Nasveti“, v kateri bomo odgovarjali na vaša vprašanja o pravnih, gospodarskih ter socijalnih težavah.

Borovlje pozimi

izvesti v tem kratkem času, vrhu tega so vstopnice že razprodane. Vsled tega je sodelovanje za enkrat nemogoče.

Svojčas enkrat je bilo določeno da nastopijo koroški Slovenci z svojim lastnim sporedom in prenosom v Celovškem radiju, a je pozneje cela stvar iz nam neznanih razlogov zaspala.

Gospodu Vertiču odgovarjamo:

Ob priliki našega pogovora je bilo povdarjeno, da bi bilo treba radijsko oddajo iz Borovlj, ki je bila prvotno brez naše vednosti sestavljena samo nemško, šele na našo pobudo predelati, da bi poslušalci ne dobili vtisa, da so Borovlje čisto nemški kraj, kar pa kakor znano ni slučaj. Ko smo zvedeli o nameravani oddaji, je namreč bilo že prepozno, da bi spremenili celo polovico sporeda. Največ kaj bi mogli v tako kratkem času storiti, bi bilo, da bi vključili nekaj slovenskih pesmi in poskrbeli za vrsto slovenskih nagovorov. Nadalje je bilo rečeno, da se v bodočnosti namerava prinašati oddaje z mnogo obširnejšo slovensko vsebino, morda celo samo slovenske oddaje.

Težko si predstavljamo, da nekdo, ki je pripravljen pošteno sodelovati, zastopa negativno stališče, če ne dobi pri vsaki priložnosti natančno 50% časa, ki je dan na razpolago.

Dovoljujemo si v tem pogledu omeniti naš uvodnik, ki smo ga v ostalem sestavili že pred sprejemom omenjenega pisma.

Zanimivosti preteklega tedna

ZASEDANJE KONFERENCE ZDRUŽENIH NARODOV

S prihodom glavnega sovjetskega delegata Višinskega na zasedanje UNO je postalo v Londonu dokaj živahno. Kot odgovor na noto, ki jo je poslala perzijska vlada varnostnemu svetu UNO, sta zahtevali Sovjetska zveza in Ukrajina obravnavo grškega in indonezijskega vprašanja pred varnostnim svetom. Zahteva o tej obravnavi je vzbudila vsesplošno začudenje pri večini predstavnikov UNO. Sovjetska delegacija je poslala predsedniku varnostnega sveta protest proti obravnavi perzijskega vprašanja pred varnostnim svetom, na drugi strani pa je izrazil Bevin veliko zadovoljstvo nad javno obravnavo grškega in indonezijskega vprašanja. Politični krogi z velikim zanimanjem zasledujejo razvoj dogodkov. Ob tej priliki je predsednik grške vlade izjavil, da so britanske čete v Grčiji s popolnim pristankom Grčije.

Kot javljajo časopisna poročila so se zbrali odposlanci Velike Britanije, Združenih držav, Sovjetske zveze, Francije in Kitajske v uradu ameriškega zunanjega ministra Byrnesa ter razpravljali o imenovanju glavnega tajnika UNO. Poročila tudi pravijo, da na tem sestanku niso dosegli pozitivnega zaključka. Sovjetska zveza je podpirala kandidato jugoslovanskega poslanika v Združenih državah Stanoje Simića, ostale pa kandidato ameriškega poslanika v Kanadi Lesterja Pearsona.

Sledeč zgledu svetovne sindikalne zveze je tudi svetovna demokratska ženska zveza, ki so jo ustanovili preteklo leto meseca novembra v Parizu, zahtevala svojo navzočnost pri glavni skupščini UNO. V svoji prošnji pripominja zveza, da morajo imeti tudi žene svoje mesto v neki demokratski organizaciji, katere namen je vspostaviti trajni mir, mir, za katerega so tudi žene veliko prispevale.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Vršilec dolžnosti ameriškega zunanjega ministra je izjavil, da po statutu iz San Franciska ne morejo brez pristanka Združenih držav spremeniti nadzorstva nad izredno-varnostnimi bivšimi japonskimi otoki.

Za politično sliko Združenih držav je zelo značilna tudi zadnja poslanica predsednika Trumana ameriškega senatu, v kateri pravi predsednik med drugim, da namerava Amerika v zasedenem področju Evrope čimprej mogoče odstraniti iz uprave vojaške osebe in jih nadomestiti s civilnimi. Predsednik je ponovil svojo izjavo o ameriški zunanji politiki, ki jo je dal na dan mornarice preteklega leta. „Amerika namerava pomagati premaganim državam pri izgradnji miroljubnih demokratičnih vlad na podlagi svobodnih volitev.“ Poslanica govori tudi o organizaciji UNO in pravi, da bo Amerika z vsemi močmi podpirala organizacijo ter na ta način prispevala k izgradnji trajnega mira.

„Često bomo morali iti nova pota“, pravi prezident Truman, „kar bo zahtevalo pobude, previdnosti in dalnovidnosti. Toda druge izbire nimamo. Iti moramo naprej, kajti povratek v preteklost je nemogoč.“

VELIKA BRITANIJA

Britanski ministerski predsednik Clement Attlee je govoril v Spodnji zbornici o položaju na Javi ter izjavil, da se je položaj na Javi izboljšal.

Govoreč o sovjetski zahtevi, da bi položaj na Javi predložili v pretnost skupščini UNO je rekel, da bo o tem podal izjavo zunanji minister, če bo to sploh potrebno.

V Londonu so pred dnevi objavili „Belo knjigo“, ki vsebuje načrt britanske vlade za novo pravno ureditev držav singapurske ožine in malajskega polotoka. „Bela knjiga“ predlaga, naj bi imeli Malajska unija in kolonija Singapour dva guvernerja in dve ločeni zakonodajni skupščini in vladi.

Britanski veleposlanik v Moskvi Sir Archibald Clark Kerr bo v kratkem zamenjal britanskega veleposlanika v Združenih državah lorda Halifaxa.

Zadnji Bevinov govor, ki ga je imel v zvezi sovjetsko-ukrajinske note varnostnemu svetu UNO, je našel med prebivalstvom Velike Britanije polno odobravanje. Bevin je izjavil, da je srečen, ker se bodo lahko sporna vprašanja reševala javno in pred očmi vsega sveta.

FRANCIJA

Vladna kriza, ki jo je povzročil odstop generala de Gaulle je končno odstranjena. Čeprav so še nekatere nejasnosti, so se tri naj-

močnejše stranke v glavnem le zedinile za sodelovanje. Od prejšnje vlade je ostalo na svojih mestih enajst ministrov, med njimi tudi zunanji minister.

SOVJETSKA ZVEZA

S pristankom poljske vlade je dobila Sovjetska zveza več koridorjev preko Poljske, ki jo bodo vezali z Nemčijo in morjem.

V Sovjetski zvezi se pripravljajo na volitve v Vrhovni sovjet. Izgleda, da bo več odličnih vojaških osebnosti prestopilo v politično življenje, med njimi Fedor Tolbukin in Konstantin Rokossovsky. V ostalem ni bilo posebnosti v notranjepolitičnem delu Sovjetske zveze.

JUGOSLAVIJA

Madžarska je izročila Jugoslaviji udeležence pokolja v Novem Sadu, in sicer generala Grasijsa, policijskega stotnika Martona Zeldija in bivšega novosadskega župana Nikolo Nagyja. Kot poročajo, bo imenovane sodilo ljudsko sodišče v Novem Sadu.

Pretekli mesec so začeli v Jugoslaviji z vsakoletnim odkupom tobaka. Z ozirom na sušo, ki je vladala preko poletja, je letošnji pridelek znatno manjši od lanskega.

V Splitu so organizirali tečaj za strokovno usposabljanje delavcev raznih obrtniških

in industrijskih podjetij. Tečaj obiskuje 188 strokovnih delavcev. Pouk je trikrat tedensko in bo trajal 6 mesecev.

V govoru, ki ga je imel maršal Tito 21. januarja v Novem Sadu je izjavil, da je zadovoljen, ko vidi, da je domovina, ki je med vojno toliko pretrpela dobila popolnoma nov videz.

GRČIJA

V Atenah so vodje glavnega narodnega združenja, ki so ga ustanovili z ustanovitvi-jo liberalne in ljudske stranke, protestirali proti sovjetski zahtevi, da bi preiskali delovanje britanskih zasedbenih čet. Potrjujejo, da bi odhod britanskih čet škodoval napotom, ki so potrebni za varovanje neodvisnosti in nedotakljivosti Grčije.

Zaradi neredov, katere naj bi povzročila desničarska monarhistična stranka, je izdala vlada ukaz o razpustitvi stranke.

BOLGARIJA

Kot javlja bolgarska telegrafska agencija, so bili vspostavljeni trgovski odnosi med Bolgarijo in Švedsko. V kratkem pričakujejo prvo pošiljko švedskega blaga.

ROMUNIJA

Liberalna in narodno kmečka stranka sta zahtevali od vlade, da se uvedejo v Romu-

niji svoboščine, ki jih predvidevajo sklepi moskovske konference. Britanski poslanik v Sovjetski zvezi je pred odhodom iz Moskve izrazil svoje zadovoljstvo glede zagotovila predsednika Groze, da bodo v Romuniji ponovno uvedli svobodo.

TURČIJA

Turčija bo obnovila diplomatske odnose z Madžarsko, ki jih je prekinila preteklega aprila, zaradi zasedbe madžarskega ozemlja po Rdeči armadi. Drugih posebnosti v preteklem tednu v Turčiji ni bilo.

ITALIJA

V Rim je prispel novi francoski poslanik Spremljajo ga člani njegove družine.

Namestnik ministerskega predsednika v Italiji, Petro Nenni je na tiskovni konferenci v Londonu izjavil o razmejitvi med Jugoslavijo in Italijo, da bi bila po njegovem mnenju najprimernejša Wilsonova črta iz leta 1919. V ostalem pravi Nenni, da je mnenja, da se bodo notranje politične razmere dokončno uredile po volitvah. Nenni pripravlja tudi organizacijo socijalistične internacionale, v kateri naj bi bili vključeni vsi socijalisti sveta.

Prosveta — to naša bo osveta

„Koroška Kronika“ je že vrsto člankov posvetila posameznim vprašanjem slovenske prosvete na Koroškem. Toda prav nič si ne prikrivamo potrebe po vedno novih klicih k delu za dvig naše narodne prosvete, kajti v tem delu leži danes bolj kot kdajkoli popreje ključ do rešitve tudi vseh drugih vprašanj, ki nas teže.

Poleg začetne vzgoje v družini in cerkvi, o kateri bo še tudi potrebno kedaj govoriti, polaga ljudska šola otroku prve kamne k zgradbi njegove osebne kulture. Kako poseben svet je za otroka ljudska šola, to ve vsakdo iz svoje mladosti. Kako je ljudska šola odgovorna predvsem za vzgojo prvega človekovega značaja, to spoznavamo v časih, ko je izpačena vzgoja skazila skoraj ves človeški značaj celih narodov. Slovenski narod ima voljo in pravico, privzeti si nazaj svoj prvotni in nepokvarjeni značaj. Slovenski narod prav doslej ni poznal ljudi slabega značaja. Domača, verska in šolska vzgoja njegovih otrok so bile usmerjene h krepitvi plemenitih lastnosti duha in srca. Zločin in zla dela so bila daleč od njegovega miselnega sveta. Zvestoba v družinskem življenju je dopolnjevala zvestoba v javnem življenju in sosed ni zaklepal vrat pred sosedom in roparji niso motili mirne sreče slovenskih vasi, v katerih so se tkale niti naše narodne kulture. Če je tujec v naših dneh zasejal tu in tam tudi kali sovraštva, zlobe in zločina v nekatera srca, potem se je to zgodilo predvsem po vplivu tuje in nam sovražne vzgoje. Prav zato pa slovenski narod tu na glas in z vso pravico zahteva popolno slovensko šolo. Sedanji prehodni šolski zakon brez dvoma ne zadovoljuje osnovnih potreb naroda. V slovensko šolo ne spadajo samo slovenske črke v 3 razredih, temveč spada še mnogo bolj slovenski učitelj in slovenski duh. Demokracija ne pomeni več nasilja. Demokracija ne pomeni germanizacije. Demokracija pomeni pravo svobodo za ljudstvo, predvsem svobodo za vzgojo mladine po lastnih potrebah in idealih. Zato naj poklicani že sedaj mislijo na močno razširitev popolnoma slovenskega zasebnega šolstva. Ne le trije osnovni razredi, tudi srednja šola na Koroškem mora za Slovence postati slovenska. To bodi naša zahteva, to bodi naš program!

S slovenskim šolstvom pa bo rešen še en del slovenskega prosvetnega programa. Ze smo se enkrat dotaknili vprašanja vzgoje slovenskega izobraženstva, ki ga je nemški nacizem na Koroškem tako neusmiljeno iztrebil. Tukaj pa hočemo kratko omeniti še druga področja, kjer je povsod potrebno, postaviti plug in globoko zaorati v ledino. Na prvo mesto spada pri tem naša izobraževalna centrala, organizacija, iz katere naj izhaja pobuda za vse prosvetno delo na našem ozemlju oz. podeželju. Nič nam ne pomaga vzdihovati nad krivično preteklostjo, če pa zanemarjamo v vsakdanjem delu naše glavne dolžnosti in ne skušamo po lastnih močeh nadoknaditi vse, kar smo — čeprav zaradi sovražne sreče — doslej zamudili. Drugi narodi so se že povzpeli do tega, da pošiljajo kmetje svoje sinove na gimnazije in visoke šole, preden prevzamejo posestva. Tega ne

delajo le iz vedoželjnosti, temveč tudi iz praktičnih razlogov. Taki izobraženi kmetje namreč še vse drugače donosno upravljajo svoja posestva in so tako v mnogo večji meri pripravljeni na trd življenski boj. To, kar drugi narodi dobe na visokih šolah, moramo dati našemu ljudstvu na visokih šolah naših izobraževalnih društev, ki naj zopet zažive po vsej deželi. Izobraževalno delo med našim ljudstvom je ne le narodna, temveč tudi moralna dolžnost vse naše inteligence, kolikor jo je sploh ostalo, prav v posebni meri pa še naše zavedne narodne duhovščine, kateri že od nekdaj med slovenskim ljudstvom pripada ta odlična naloga. Z nacizmom, ki mu je zadnja vojna odbila vsaj prvo od sedmerih glav, mora prenehati tudi takozvana „farška gonja“ nacističnih podreptnikov. Upamo tudi, da med našim ljudstvom samim ne bo nikogar, ki bi hotel za nacisti prevzeti to klavno dediščino. Slovenska duhovščina, ki se je po dolgoletnem preganjanju sploštevana od vsega ljudstva vrnila med svoj narod, bo zanj doprinesla tudi še to žrtev. To namreč ni nobena politika, v kolikor ni politika tudi vsakdanji kruh in skrb za druge naravne potrebe človeka.

V zvezi s tem izobraževalnim delom, ki še čaka glasnika, ki bi bil vreden naslednik velikega Evang. Kreka, naj bo takoj omenjena potreba po obnovi Mohorjeve družbe, ki naj se sedaj, ko bo zavlada prava svoboda, vrne tja, odkoder je izšla, le da mora postati vse večja in še vse bolj delavna, kot je bila kdajkoli popreje. Potrebe slovenskega književnega trga na Koroškem so skoraj nedogledno velike. Poleg verskega in poučnega ter vzgojnega značaja, kakršne knjige je družba izdajala v preteklosti, naj se pridruži tudi publikacije poljudnoznanstvenega značaja ter knjig, ki bodo obravnavale posebne slovenske narodnostne probleme ter vprašanja iz sociologije, ki bi nas posebno zanimala. Napredek vseh teh ved in znanosti med narodi je namreč dosegel tako stopnjo, da bi težko grešil tisti narod, ki bi hotel veljati za kulturnega, pa bi vsa ta vprašanja zanemarjal.

Končno ne bo odveč, če opozorimo še na izredni pomen modernih tehničnih pridobitev, ki so že postale last ljudskih plasti in ki si jih iz našega življenja več odmisli ne moremo. Na prvem mestu od teh je seveda radio, v katerem mora naša beseda in naša narodna pesem zablisteti v vsej krasoti. Koliko podrobnega dela v igalskih krožkih, v pevskih in glasbenih društvih, v organizacijskih centralah in drugod je s tem združene-ga, o tem bomo pisali tedaj, kadar bo po prvih uspehih težavni začetek že za nami. Toda, da se nekdo tudi pri današnjem pomani kanju najnujnejših ljudi mora lotiti tega posla, mora biti vsakemu jasno.

Toda z vsem tem še vedno ne bomo odkrili prave podobe koroške slovenske kulture. Zavedati se moramo namreč, da je v tej deželi morda prav zaradi zunanjih ovir, ki so ljudstvo težile, na mnogih krajih ohranjen pristni slovenski narodni značaj naselij, ljudstva, njegovih šeg navad in običajev v vse večji meri, kot v ostalih slovenskih de-

želah. Da se vse to zbere, popiše, skrbno goji, izpopolnjuje in ohranja, zato bo potrebno izredno in požrtvovalno delo vseh rodoljubov. V prvi dobi bodo morali vršiti to po-edinci, pozneje pa bo treba misliti na vzgojo strokovnih moči za take naloge ter na ustanovitve posebnih društev in ustanov. De-žela Koroška hrani v sebi še toliko umetnostnih, narodopisnih in zgodovinskih spomenikov in zakladov, ki še čakajo skrbne roke, da bo njena podoba v svetu postala bistveno drugačna, kakor pa jo vidi danes ves svet.

Tisti, ki znate tudi nemško, boste seveda rekli „Zukunftsmusik!“. Mi pa smo mnenja, da je za vse te naloge potrebna le resna volja vseh poklicanih. Vsak dan nam nudi dovolj dokazov, kaj zmore tudi le malo ljudi, tudi manjšina naroda, če se stvari resno loti. Zato tudi za naš slovenski narod, ki ima še vso svojo življensko pot pred seboj, ne more biti pretežko to, kar mora biti stvar prav posebnih ljubezni našega srca. Pokojni predsednik Združenih držav Roosevelt je imel mapo z napisem: — „Se danes“. V to mapo je vlagal akte, ki jih je hotel takoj rešiti. Tudi mi moramo odpreti tako mapo za naše delo in tudi mi bomo vanjo vpisali vse zgoraj našete naloge. Pa ne le vpisali, temveč tudi takoj še danes zgrabili za delo.

Novice iz Slovenije

„Glas zaveznikov“ (Informacijski dnevnik AIS v Trstu) prinaša naslednje novice iz Slovenije, ki bodo gotovo tudi naše bralce zanimala:

V Domu kulture na Vrhniki je komisija za ugotavljanje vojnega dobička razpravljala proti skupini vrhniških vojnih dobičkarjev. Na razpravo je prišlo okoli 1000 ljudi. Ugotovili in zaplenili so Malavašičevi Misliji, trgovki 3.761.820 Din; Hodniku Janku, mesarju in gostilničarju 237.000 Din; Stržinarju Francu, mlinarju in žagarju 113.100 Din; Stržinarju Jakobu, gostilničarju in posestniku 90.000 Din in Simonu Francu, gostilničarju in posestniku 41.000 Din vojnega dobička. Ker obtoženci niso pravočasno vložili prijave, so jim kazen zvišali še za 15%.

Pred nekaj dnevi je po dolgem času prvič popeljal vlak od Novega mesta do Bele krajine. Na ta način je Bela Krajina, ki je med vojno toliko trpela, spet dobila redno železniško zvezo z ostalo Slovenijo. To železniško zvezo so vzpostavili v silno kratkem času. Delavci in nameščenci so opravili ogromno delo. Popolnoma na novo so morali zgraditi 15 km proge, za kar so potrebovali 23.000 železniških pragov in 210.000 kg vezilnega materiala. Odstraniti so morali tudi nad 150 razbitih lokomotiv, vagonov in cistern, kar je napredovanje dela silno zaviralo. Obnovili so tudi skoraj vse postajne naprave in kretnice. Na vsaki postaji so vzpostavili dvojni tir, tako da so omogočili neovirano prehitvanje in izogibanje vlakov.

Janko Kač piše v „Slovenskem poročevalcu“, da je selekciji hmelja treba posvečati posebno veliko pažnjo, ker je hmelj poleg

vinske trte tista gospodarska rastlina, ki je silno zahtevna. Pisec pravi, da je za naše razmere najbolj primeren pozni, obilno rodeči, toda kakovostno slabši vrtinberški hmelj ter nekoliko manj rodni, zato pa visoko kakovostni angleški „golding“ hmelj. Pisec zaključuje, da bo treba predvsem poskrbeti za pomladitev goldinga in za križanje žlahtnejših vrst po napotilih sovjetskih mojstrov Mičurina in Lisenka, kar bo prineslo narodnemu gospodarstvu veliko dohodka in zvečanje blaginje.

Iz Kranjske gore so poslali „Slovenskemu poročevalcu“ dopis, v katerem se pritožujejo nad prepogostimi plesi in zabavami. Zabav se ljudje v velikem številu udeležujejo, medtem ko je udeležba pri kulturnih in strokovnih sestankih zelo klavna. Dopisnik poziva ljudstvo, naj prireja v današnjih časih manj hrupnih zabav in naj se raje posveti obnovi razvalin težko porušene domovine, ki jih je še danes povsod veliko preveč.

V uvodniku „Slovenskega poročevalca“ beremo, da se ljudski odbori premalo zavedajo svojih dolžnosti in ničesar ne ukredujejo za odpravo nezdravih pojavov pri prehrani. Tako so n. pr. odborniki v vasi Dragomlje v kamniškem okraju skrili 15 prašičev. Celo člani okrajnih odborov koljejo na skrivaj. Navada prikrivanja živeža, kot so to delali pod Italijani in Nemci, jim je ostala in zaradi takega ravnanja slabijo danes svojo obnavljajočo se državo. Uvodnik zaključuje s pozivom naj ljudstvo žrtvuje nekoliko več. Prišle bodo še nove težave, ker bo Slovenija v prihodnjih mesecih navezana predvsem sama nase in bodo morali znižati število živilskih nakaznic.

V Ljubljani delijo mladini do 7. leta starosti suho hrano, ki jo je ustanova UNRRA prevzela od vojaške uprave Združenih držav ter jo deloma odstopila tudi Jugoslaviji. Ta hrana je bila namenjena ameriškim vojakom in obsega najraznovrstnejše predmete, kakršnih vojak ni smel pogrešati, da je mogel ostati pri svojih močeh. To hrano bodo razdeljevali v dveh paketih, ki skupno tehtata približno 10 kg. Cena za oba skupaj je 200 din.

Pred Okrožnim ljudskim sodiščem v Ljubljani so bile v dneh od 17. januarja pa do 19. januarja sledeče razprave: Proti Gradišarju Jerneju iz Tržiča, zaradi špekulacije in sramotenja oblasti; Nemančiču Janezu z Jesenic zaradi ogražanja prometa; Kopitarju Antonu iz Ljubljane zaradi ogražanja prometa; Osenarju Stanku iz Cerkelj pri Kranju zaradi političnega in vojaškega sodelovanja z okupatorjem; Milavcu Alojziju, bančnemu upravitelju iz Ljubljane, zaradi članstva pri Geputu, ovadustva in sodelovanja z domačimi izdajalci; Godini Ivanu iz Gornje vasi pri Logatcu zaradi ovadustva; Jakliču Josipu iz Ljubljane in Globočnik Julijani iz Cerkelj zaradi utaje službenega denarja; Štemberger Ani iz Ljubljane zaradi sodelovanja z okupatorjem; Petelinšku Janezu iz Gradca pri Litiji zaradi sodelovanja z okupatorjem; Suhadole Alojziju iz Ljubljane-Glince zaradi sodelovanja z okupatorjem in ovadustva in Bohincu Janezu iz Visoč, zaradi politične agitacije in propagande. Obsodbe oziroma oprostitev niso še bile objavljene v ljubljanskih listih.

KULTURNI POLOŽAJ KOROŠKE

Cesto se je zgodilo, da je ta ali oni načel vprašanje razmerja Koroške do sosedne Jugoslavije. Vprašanje svoje vrste je to. Poskusimo, da mu razberemo značilne poteze! Kar uvodoma je treba povedati, da je Koroška starodavna kulturna zemlja. Sicer bo kdo rekel, da je ta resnica vsemu svetu znana. Pa vendar, treba jo je poudariti, ker ji gre več ko zgolj zgodovinski pomen. Zgodovina pravi, da je n. pr. pri umeščanju novega vojvode v letu 1335 kmet, sedeč na knežjem stolcu pod Krnskim gradom, govoril svoja vprašanja vojvodi v slovenskem jeziku. Tudi odgovori so zveneli slovenski. Tako nam slika dogodek koroški znastvenik, Jurij Graber, pri čemer se opira na spise opata Janeza Vetrinjskega.

Zgodovina je več kot enkrat dokazala, da vplivajo dobe kulturnega razmaha na določenem prostoru daleč preko časovnega okvira, ki jim je odmirjen. Kar je kdaj ustvarila, to se tako kmalu ne razblini.

Viški kulturnega življenja na Koroškem — ni jih tako malo! Najdeš jih lahko v vseh dobah od predzgodovinskih časov do romantike in od istih prazgodovinskih časov do časov romanskega in gotskega sloga. Vselej je dežela pokazala, kako bogata je, kako kipe v njej kulturne sile. Če so bila stoletja, ko se je zdelo, da počiva božanski impulz, tedaj se je pač razmahnilo kulturno delo v širino, zajelo je odročne doline in pričaralo je na dan umetnine, ki ni treba da bi se sramovale pred svetom. V nemali meri poteka to delo iz tvornih sil slovanskega prebivalstva. Slovenci so se izkazali v ročnem delu, in priče o tem premore več ko en muzej. Samobitnost slovanskega naroda korenini brez dvoma v dejstvu, da vsak posameznik visi z dušo in telesom na svoji grudi. Ljubezen do domače zemlje in vsega, kar spi in klije v njej, se je izpela v domači pesmi. Kaj trdim? Izpela da se je? Kaj še! Se vedno pojo in peli bodo, dokler bo le peščica ljudi še

dihala na domačih tleh. Bogato je Bog obdaril našo deželo s pevsko navdahnjenimi dušami, pa ne samo to — tudi dar za glasbo vobče je znana poteza naših ljudi. Če poslušas slovenske napeve iz Roža in Podjune, boš spoznal, da je narečje slovensko, zvok pa koroški.

Je pa nastopila doba, ko je kulturni razvoj Koroške zastal. Bilo je takrat, ko se je posebno bujno razcvetela omika Nemčije in ko se je tudi naša sosedna Italija kopala v sijaju in slavi. V onih letih so Šponhajmovci odšli pod rušo, odšli so za vekomaj, in trajalo ni potem več dolgo pa je postala Koroška habsburška. Mnogo Koroška s to spremembo ni pridobila. Po eni strani so se čutili Habsburžani tesno povezane z Dunajem, tam so imeli svoj dvor, tam so kovali načrte, ki so merili v široki svet. Kaj jim je bilo mar lepe Koroške! Po drugi strani je vedno bolj pritiskala turška in ogrska nevarnost.

Prav za prav pa niti Šponhajmovci niso bili dovolj zahtevni in dovolj bogati, da bi bili mogli vtisniti Koroški neizbrisen pečat. Njihovo glavno mesto Št. Vid ni bilo nikdar prava prestolnica, kajti vojvode so živeli na mnogih gradovih, ki še danes v mrkih, a vendar slikovitih razvalinah pričajo o davni preteklosti.

Tudi Celovec je nekoliko zaostal za mesti enakega pomena. Ali ne more se reči, da bi to ne imelo svojega smisla. Osrednja vla-

darska oblast tu ni imela svojega sedeža, in vendar je mesto črpalo iz tega neko korist. Odreči se je moralo sijaju, toda prebivalstvo je zato moglo tem bolj negovati svoj svobodoljubni čut, svojo svobodnostno nprav. Celovčani in njih rojaki na deželi so si privzgojili smisel za samoobrambo, ki se opira v prvi vrsti na lastne sile. Do najnovejše dobe je Koroška več ko enkrat radi tega zaslovela.

Koncem 19. stoletja je podarila sosedna Kranjska svetu marsikatero pesnika in pisatelja, njim na čelu Cankarja, kladivarja socialne pravičnosti, zagovornika bednega ljudstva, mojstra slovenske besede. Sosedna Štajerska je rodila Slomška, očeta mladinske vzgoje v Slovencih. Koroška se je vsega tega duhovnega napora udeleževala s tem, da je drobtine in zlata zrna prevzela ter jih preprostemu ljudstvu posredovala dalje. Jezik, miselnost in stremeljenja Slovenije smo si prizadevali Korošci razumevati in marsikaj smo razumeli. Izmenjava kulturnih dobrin se je pričela, žal je kruta tragika poslednjih let mnogo nade pokopala.

Upamo trdno, da bodo tudi nam „vremena se zjasnila“. Morda ni več daleč čas, ko bomo mogli ljudstvu, ki ga žejajo po omiki, nuditi dobrine iz naše zakladnice. Ko se bo, kar je iz našega duha, harmonično družilo z onim, kar poteka iz njihovih duševnih virov, tedaj bo začetek zlate dobe za Koroško.

Nekaj o koroških običajih

Praznik sv. Treh kraljev je minul in zaključil krog božičnih praznikov. V normalnih časih so morale dotlej trajati tudi božične potice. Sv. Trije kralji so dali mnogim kolednikom priliko zaželenega, povsod dobrodošlega in mestoma tudi dobičkanosnega udeleževanja. Niso pa samo koledniki, ki imajo takrat veliko posla. Ne smemo pozabiti običaja „Pehtra babe“, ki smo ga nakratko omenili v eni izmed števil, ki se je odomail skoraj po vsej Slovenski Koroški in ki zasluži, da o njem še podrobneje govorimo. Spominja nekoliko na miklavževanje, samo da tukaj ni parkeljna-hudiča, ki je na Miklavžev večer neizogiben spremljevalec sv. Miklavža. Ta običaj se sedaj najde v sledeči obliki.

Na večer pred praznikom sv. Treh kraljev se kmalu po nastalem somraku, včasih tudi že pozno v noč, pojavi v naših koroških

kmečkih hišah „Pehtra baba“, pošastna prikazen v umazani, strgani obleki, glavo zavito z ohlapno rjuho. Tako našemljena vzbuja strah pri mladini. V rokah ima velike burkle, rogljev teh burkel se drže vabljive klobase. V predpasniku pa ima lepo zalogo orehov, jabolk, pa tudi repe. Pridne prebivalce hiše zlasti otroke, obdari s klobasami in drugimi dobrimi rečmi, za nemarne je pa repa. Povrh pa take venomer drega z roglji burkel. Proti njeni volji se le redkim posreči, ugrabiti kakšen plen z njenega orožja.

Če pa je kakšnemu posebno korajžnemu sreča mila, da se brez ovire pririne do „Pehtra babe“, jo zagradi in zavrti k plesu in takrat „Pehtra baba“, ki se čuti ali premagana ali popolnoma zadovoljno, po končanem plesu raztrese v hiši s svojega predpasnika vse tam zbrane zaklade.

Mladi Krvotan

V deveti deželi

Tonček je bil prepričan, da je prekoračil vseh devet gora, saj šteti itak ni znal. Videl je nešteto lepih hiš. Okna so bleščala v zlatem soncu, da je Tončku jemalo vid. Visker cerkveni stolpi so se ponosno dvigali proti nebu. Med hišami se je vila široka srebrnkasta proga — bila je reka, čez njo so držali veliki lepi mostovi, po katerih so hodili ljudje. Videl je še marsikaj in si razlagal po svoje. To je torej deveta dežela. Srce mu je poskakovalo od veselja. Tako lep voz in toliko ljudi Tonček še nikoli ni videl. Bil je izredno prenesenečen. Ves omamljen je občudoval izložbe. Hipoma je v nekem oknu zagledal konjiča. Prav takega je videl nekje na sliki in tega si želi. Segel je proti njemu, ali okno je bilo zavarovano z debelimi šipami. Kako si pomagati? Mimo njega so šli dečki s knjigami iz šole. Ujunal se je in jih vprašal: „Kako bi prišel do tistega konjiča?“

Dečki so v majhnem Tončku kmalu spoznali tujca, se nagajivo zasmejali in pomežiknili. Nato so mu svetovali: „Idi v trgovino in povej, česar si želiš.“

Tonček jih je slušal in vstopil. „Kaj bi rad malček?“ ga je prijazno nagovoril prodajalec.

Tončku se je prijazni gospod takoj priljubil in junaško se je odrežal: „Tistega konjiča bi rad, ki je v oknu.“

„Kje pa imaš denar?“

„Nimam ga.“

Prodajalec se je razburil in z psovkami obsul tako predrznega paglavca. Stopil je še na prag za njim in kričal nanj. Tončku so pritekale debele solze po licu. Šel je brez cilja po ulici naprej in se spomnil na dom

Deklica na poti k drsališču

in mamo. Postal mu je hudo. Ni se več oziral po izložbah in ljudje ga niso več zanimali. Utrujen in lačen, s sklonjeno glavo, je taval dalje iz ulice v ulico.

Mraz je legel na zemljo in polagoma objel mesto z lahno temoto. Tonček je bil žalosten, tako brezsrčen se mu je zdela svet. Na oglu velike hiše, ga je nekdo trdo prijel za ramo in ga ustavil. Tonček se je ustrašil. Bil je čudno oblečen mož s sabljo na strani. Resno, skoraj osorno je vprašal dečka:

„Zakaj pa jočeš? Tretjikrat te že vidim hoditi po tej ulici. Pojdi domov.“

Tonček začne še bolj ihteti in jecati: „Domov — k mami bi rad — pa ne vem — kam.“

Mož ga je odvedel v hišo. Tam ga je neki gospod prijazno izpraševal in Tonček mu je odkritosrčno povedal, kako je prišel v — deveto deželo. Gospod se je smehljaj in mu je povedal, da je to mesto in ne deveta dežela.

Resno je pristavil: „Ni lepo od Tinčeta, da te je nalagal. Drugikrat vprašaj in slušaj le mamo.“

Ljubeznjiva gospa mu je prinesla mleka in kruha. Tudi z njo se je prisrčno razgovarjal. Drugi dan, ga je prišel iskat njegov oče, katerega je prijazni gospod obvestil, kje je mali Tonček.

Šele sedaj je Tonček uvidel, da ni delal prav. Krčevito se je doma oklenil mame in obljubil, da ne bo več šel od nje. In to obljubo je tudi držal. Za vsak korak ji je povedal, da bi vedela, kje je. Pa tudi Tinče se je poboljšal. Ko je njegov oče zvedel, kako je Tončka nalagal ga je kaznoval in moral je obljubiti, da ne bo več lagal, ker — laž ima kratke noge.

Žimsko veselje

Kako prijetno je opazovati otroke pri drsanju! To poživi duha in razveseli srce odraslih. Kjerkoli je kakšen zamrzeli potok,

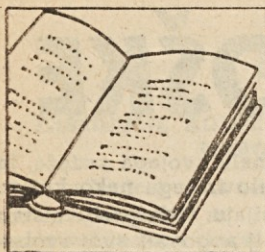

Mladi kavalir poprosi deklico za ples po gladkem ledu

jezero, kanal ali mlaka, od vsepovsod se sedaj sliši radostno ukanje in živ žav mladih rojakov. Pozabljene so šolske knjige, nič hudega, če bo zvečer pridiga zaradi strganjih podplatov. Kaj zato če zebe v prste, kaj zato, če se je ščinkavček vsedel na nasek? — Mlade dušice brezskrbno uživajo radosti pestre zime. Kdo bi jim tudi zavidal to nedolžno veselje, saj življenje je tudi njim nekoč ne bo prizaneslo s svojo resnostjo.

Arabski pregovor pravi: Tri reči se nikdar ne povrnejo: Puščica, zgovorjena beseda in prilika za dobro.

Vsak je svoje sreče kovač.

Cvetje in klasje

UMOIR V VIA NAPOLI

Že nekaj let je minulo od tega, ko sem se peljal s Paris-Lyon-Mediterranean-Expresom proti Parizu. Sedel sem sam v oddelku z neko zelo lepo, mlado damo, v kateri sem sodeč po fotografijah, ki sem jih videl po ilustracijah spoznal znano plesalko Marijo C. Nisem se motil. Ko sva se oba otudila s čitanjem, sva se pričela razgovarjati. Bil je eden tistih živahnih in neprisiljenih pogovorov, kakršne vodimo s nepoznanimi osebami na potovanjih.

V T. je vstopil nek možakar z veliko lobanjo in nenavadno dolgimi zobmi, ki pa je že na naslednji postaji iztopil.

Zdelo se mi je, kakor da bi bil ob vstopu tega moža hušnila senca strahu preko obraza lepe ženske. Vprašal sem jo po vzroku.

„Bilo me je res nekaj časa strah, ko je ta mož vstopil, kajti ob pogledu nanj sem se spomnila enega svojih najstrašnejših doživljanj.“

Postal sem nekoliko indiskreten in vztrajal pri tem pogovoru. Bila je tako ljubezniva, da je pričela razlagati zgodbo svojega življenja, ki sem jo poslušal z vso pozornostjo.

Marija C. je spregovorila: Takrat sem imela neko zelo dobro prijateljico, Edith po imenu. Bili sva obe še zelo mladi. Ona je bila z menoj vred nastavljen pri nekem majhnem gledališču v Milanu za sramotno plačo. Imeli sva eno samo željo in sicer, da bi napredovali v svojem poklicu. In res posrečilo se mi je, da sem dobila skromno nastavev pri nekem revijem gledališču v Parizu. Trudoma sva zbrali denar za vožnjo in Edith mi je dala še svoje zadnje lire za na pot.

V svojem varčevanju sva sklenili, da bova sami nesli kovčke na kolodvor. Nisva se napravili sto korakov, kar je privozil tik ob pločniku rumen avto. Vrata vozila so se odprla, mož ob krmilu je dejal samo: „Vstopite prosim“. Ker je bilo še precej daleč do kolodvora a kovčki težki, sva povabilo sprejeti.

Ko sva se vsedli v avto, se je mož ozrl nazaj in vprašal: „Kam?“ — „Na kolodvor prosim“, mu je Edith odgovorila. Nenadoma se je obrnil in naju pogledal s svojimi črnimi, prodirajočimi očmi in dejal na pol vprašujoče, na pol ukazujoče napram Edith: „Vi se vendar ne boste odpeljala?“

Pognal je motor in vozil prav počasi po cesti navzdol. Zvedavo sva ogledovali tega moža. Bil je srednje postave, imel je močno podolgovato lobanjo in kakor oglje črne lase, ki jih je česal gladko nazaj. Njegove prodirne oči, ki so imele nekaj živalskega na sebi, so naju neprestano spremljale in opazovale v ogledalu ob krmilu. Pravtako nenavadni in zoperni so bili njegovi preveliki rumeni živalski zobje, ki so naju pravtako vznemirjali, kakor njegove oči.

Edith se je nenadoma pričela bati in me je zaprosila, da bi istopili. Zaklicala sem v ospredje. „Midve bi hoteli še nekaj zaužiti v restavraciji na vogalu! Prosim če bi naju tam oddžili! Priklimal je z glavo in ustavljen voz na označenem mestu. Edith je izločila kovčke, a jaz sem se mu zahvalila za prijaznost. Zdelo se mi je da nekaj premišljuje za trenutke, nato je dejal odločno: „Kovčki ostanejo v vozu!“ Nato je izstopil še sam ter zaprl avto. „Pojdimo jest!“ — Od tedaj je samo on še odločal in najbolj čudno je bilo to, da se nama je zdelo vse kot nekaj samoumevnega; nisva mogli drugače, kakor da sva mu sledili.

Edith in jaz sva naročili majhen prigrizek. On je pil konjak. Med jedjo ni izpregovoril niti besede, samo opazoval naju je neprestano. Od časa do časa je dvignil roko k vratu kakor da bi se hotel zadaviti. Obenem se mi je zdelo, da divja v njem strašen uničevalen bes. Razbil in zdobil je vse, kar mu je prišlo pod roko: vžigalice, zobotrebce, svojo cigaretno škatljo, celo čipke je trgal od namiznega prta.

Da bi prekinila ta mučni molk, sem se obrnila nanj z besedo in ga vprašala, kakšen poklic ima. Z živalsko ciničnim smehom je počasi odvrnil, povdarjajoč vsak zlog: „Tat, morilec. Skušali sva vzeti odgovor za šalo

in sva se smejala. Moja prijateljica je vzdihnila: „Življenje je težko.“ Zopet se je prijel za vrat in odgovoril s svojim čudnim smehom: „Lahko vas odrešim“, Edith se je zaustavil grižljaj v ustih, toda njegove črne oči, ki so nas vedno bolj prevladovale, so jo prisilile, da je jedla dalje. Nenadoma se je obrnil neposredno k meni: „Ta plašč mi ne ugaja, rajši bi vas videl brez njega. Njegov blede obraz se je demonsko pačil pri tem.“

Hotela sem plačati. Natakak je prišel in poravnala sem račun tudi za Edith. Med vožnjo sva mislili, da je zblaznel. Pel je glasno pesmi, iz čijih napevov je bilo razbrati, da pomenijo nekaj strašnega.

Na kolodvoru sva se hoteli posloviti od njega. „Spremil vas bom.“ Pri prehodu na peron mu je Edith dala eno liro: „Prosim kupite mi peronski listek.“

Oddaljil se je. Bliskoma sva zdrveli skozi prehod k našemu vlaku, kjer sva se vsedli v oddelk zadnjega vagona ter zastrli okno. To je bil pravi pravcati beg. Že sva upali, da sva mu obežali, kar so se nenadoma odprla vrata. Naš Španjolec je vstopil in se vsedel nama nasproti ne da bi izpregovoril besedico. Edith je z menoj govorila nemško in posvetovali sva se, kako bi se ga otresli. Španjolec naju je gledal, medtem ko sva govorili.

„Vstopite prosim, je vpil sprevodnik. Španjolec je pogledal Edith in ukazal: „Pojdimol Edith je vstala, me objela in mi obupano pošepetala na uho: „Mene je grozno strah!“

Še danes vidim oba stati pred menoj. Edith

mi je pomahala z iztegnjeno roko, kakor bi me hotela še enkrat prijeti. Španjolec je stal mirno kakor hlod, eno roko je imel na vratu a drugo v hlačnem žepu, njegove oči pa so me prodirale kakor nož. Bila sem vesela, ko sem po nekem ovinku sliko izgubila izpred oči.

Pravkar smo se ustavili na drugi postaji. Hotela sem se poglobiti v čtivo neke knjige, da bi prišla na druge misli, kar sem nenadoma zaslišala grozno kričanje in zagledala čisto jasno pred seboj, kako je Španjolec vrgel mojo prijateljico v njeni sobi na divan, jo davil in ji pregriznil goltanec. Skočila sem iz vlaka, trepetajoč od groze po vsem telesu, zdrvela v postajni urad in zahtevala hitro telefonsko zvezo z milansko kriminalno policijo. Hitite, za božjo voljo, sem zaklicala v slušalo, Via Napoli 27, III. nadstropje, vrata 30. tam je bila umorjena neka ženska, sem zavpila in padla v nezavest.

Policija se je takoj podala na določeno mesto. Edith je bila že mrtva, imela je pregriznjeno grlo. Morilec, neki španski težki zločinec je bil prijet. Štirinajst dni pozneje so ga javno obesili.

Lahko si mislite, da sem pod vtisom tega strašnega doživljanja še dolgo duševno trpela ter morate razumeti moj strah ob vstopu tega moža v naš oddelk, ker je bil tako zelo podoben Špancu.

Blížali smo se Parizu in pričeli skladati kovčke. Toda še danes, kadar čitam kaj od Marije C. v časopisih, moram vedno misliti na njen čuden doživljaj.

Ključ do omike

Sveta vera bodi vam luč,
materina beseda bodi vam ključ
do zveličavne narodne omike.
(Slomšek)

Ko so se znanstveniki še prepirali, kaj je jezik, je naš veliki vzgojitelj Slomšek v svojem znanem izreku že zadel danes splošno priznano resnico, da jezik ni zgolj sredstvo za izražanje misli, zgolj sredstvo za sporazumevanje med ljudmi, ampak nekaj več. Če bi bil jezik samo to, samo bolj ali manj obsežen seznam znakov, ki so obseženi v slovarju in jih po določenih pravilih postavljamo drugega ob drugega ter tako izražamo svoje misli, bi bilo upravičeno stališče zagovornikov dvojezičnih šol v danes izvedeni obliki, da se namreč uporabljata — točneje, naj bi se uporabljala — slovenski in nemški jezik kot poučevalna jezika že v nižjih razredih ljudskih šol, (česar pa se učiteljstvo zaradi neobvladovanja slovenščine po priznanju pisca —č v 1. št. „Koroške Kronike“ praktično ne drže). V tem primeru bi bil sicer spomin otrok precej obremenjen, ker bi se moral naučiti za vsak pojem po dva znaka, toda hujših posledic ne bi bilo. Toda prav temu ni tako!

Novejša znanstvena raziskavanja so namreč dognala, da jezik ni zgolj zbirka znakov za pojme, ampak da predstavlja vsak jezik določenega občestva povsem določen način spoznavanja sveta. Jezik je bistveno važen za občestvo. Čeprav ga uporablja posameznik, je vendar od njega neodvisen, saj ga privzame od družbe (seveda ga lahko pozneje, ko ga že obvlada, kot član občestva sooblikuje, kar vidimo zlasti pri pesnikih, pisateljih, znanstvenikih). Ko otrok prevzema jezik, prevzema obenem z njim tudi poseben način mišljenja in gledanja na svet, kakor se je izoblikoval v narodu v preteklih stoletjih in tisočletjih. Profesor dr. Leo Weisberger iz Rostocka ugotavlja v sestavku o jeziku (v. Handwörterbuch der Soziologie, str. 600): „V jeziku občestva živi in deluje torej duhovna vsebina, zaklad znanja, ki ga upravičeno imenujemo sliko jezika o svetu.“

Tako nam obvladanje jezika ne daje samo možnosti izmenjavanja misli z vsemi, ki obvladajo določeni jezik, ampak nas stori deležne tudi kulture določenega naroda, odpira nam pot v svet in življenje, kakor ga gleda in pojmuje določeni narod. Kdor se je že ukvarjal s prevajanjem, je že neštokrat naletel na težave, ki izvirajo iz pravkar omenjenega dejstva. Zato je tudi razumljivo, da so velike izjeme ljudje, ki popolnoma obvladajo dva ali več jezikov. Seveda gre tu za resnično obvladanje drugega jezika, ne samo za poznanje ali za znanje, ki ga dobimo n. pr. pri pouku angleščine ali francoščine v šoli. Za povprečne zemljane bo pač tudi še vnaprej veljalo staro pravilo, da obvlada človek temeljito le svojo materinščino in da obvlada drugi jezik ali druge jezike v toliko, da lahko v njih izraža svoje misli in se s pripadniki druge narodnosti lahko sporazumeva brez usodnejših nesporazumov. To načelo bi moralo biti vodilno tudi za šole v narodnostno mešanih krajih.

Ko se otrok uči materinščine, sprejema od okolice ne samo besede, ampak tudi njih vsebino. Ko opazuje, da se beseda ponavlja v različnih zvezah, se mu odkriva njena vsebina ter se nauči besedo pravilno uporabljati. Ko si otrok prilašča pravilno rabo besed in pa slovnično zgradbo jezika, se včlenjuje v način mišljenja svoje okolice, svojega naroda, prilasti si temeljni pogled na svet, kakor se je izkristaliziral v stoletjih v njegovem narodu. To se seveda ne izvrši naenkrat in ni končano z vstopom v ljudsko šolo. Naloga šole je, da mu s poukom v materinskem jeziku to vedno globlje včlenjanje v narodno kulturo omogoča. Če pa sili šola otroka, da se mora vživljati še v drugo kulturno ravan, ki se odraža v celotnosti drugega jezika, ko otrok še ni dovolj zasidran v kulturi materinščine, je več kot verjetno, da ne bo nikdar predril do jedra niti enega niti drugega jezika in v njima se izražajoči kulturi. Iz lastnega opazovanja poznam primere, ko so dijaki celo v gimnaziji izgubili čut za materinščino, ker so se temeljito bavili z učenjem kakega tujega jezika (ena takih očitnih značilnosti je n. pr., da številni dijaki izgube čut za

Ljubezen

Kako si nekdanj bila lepa
in sladka kakor rajski med,
a danes senca te oklepa
in srd za tabo briše sled.

Tako sočutno nasmehljana
cella rane si nekoč,
sedaj pa kruto si pregnana
iz mest, vasi in bornih koč.

Povsod delila si dobrote,
ustvarjala zemljanom raj,
kako te kličemo sirote:
„Ljubezen, vrni se nazaj!“

O kdaj boš zopet zasijala,
trpinom lajšala gorje,
kdaj spet med nami kraljevala
in grela sleherni srce?

postavljanje vejic v slovenščini, ko nekoliko napredujejo v znanju francoščine).

Da je to mnenje razen na Koroškem splošno priznano, navajam še en odstavek iz sestava prof. Weisgerberja: „Duhovni razvoj otroka in celo celoten razvoj njegove osebnosti je tako tesno povezan z rastjo jezikovne izobrazbe, da povzroča motnja, ki jo doživi ta proces po zgodnjem, nasilnem učenju drugega jezika, težko škodo, ki se učituje v razumskem življenju prav tako kot v ponašanju in razvoju značaja“ (n. n. m. str. 600). Pisec opozarja tudi na knjižico mednarodnega urada za vzgojo „Dvojezičnost in vzgoja“ iz leta 1928, ki podaja enake zaključke.

Zahteva Slovencev na Koroškem po šolah s slovenskim poučevalnim jezikom in z nemščino kot učnim predmetom, seveda z zadostnim številom tedenskih ur (za nemške otroke z nemškim poučevalnim jezikom in enakim številom tedenskih ur, kot jih ima nemščina na slovenskih šolah), zahteva po slovenskih vzporednicah na srednjih in strokovnih šolah torej nikakor ni izraz narodnostne ozkosrčnosti, ampak samo dosledno izvedena pravica do načelno priznane slovenske samobitnosti, slovenske kulture in enakopravnosti. Če si bo hotela nemška večina lastiti sloves, da je idealno rešila vprašanje šolstva v narodnostno mešanem ozemlju, bo morala prej ali slej te upravičene zahteve tudi izpolniti. Seveda to zaradi pomanjkanja učnih moči in drugih težav ne bo mogoče izvesti že danes v polnem obsegu, toda deželna vlada mora v dejanju pokazati, da si prizadeva upravičenim željam Slovencev na Koroškem ugoditi, ne pa vzbujati upravičenega suma, da se bo zopet začela doba lepih obljub, ki jim bodo sledila kedaj pa kedaj v težki borbi izsiljena malenkostna dejanja, dočim bodo redno vse prošnje obležale nerešene pri raznih uradih.

Usmiljenje z naravo

Romantiki, ti svojeglavi miselci in pesniki, ki so umeli prisluškovati utripom vesoljstva, so učili, da je dobro, če človek zdaj pa zdaj poniža pogled do svojih „manjših bratov“. Razodeli so nam resnico, da tudi žival čuti, da se raduje, da se žalosti — skratka, da utripa v živali košček samobitnega življenja.

To romantično naziranje je našlo živ odmev zlasti med Angleži. Eden prvih, ki je stopil na plan s praktično ljubeznijo do živalstva, je bil kolonialni guverner Raffles — isti, ki je svoj domovini pridobil luko Singapur. Ko se je vrnil v London, je znal številne rojake razvneti za svoje nazore, tako da je leta 1824 nastalo pravo društvo za varstvo živali. Njegovi pobudi gre tudi pripisovati ustanovitev zoološkega vrta v angleški prestolnici (Zoological Garden). Tako se je sprožilo gibanje, ki je dobilo značaj nekake križarske vojne za zaščito narave. Iz angleških dežel se je gibanje širilo v Severno Ameriko in Nemčijo. Pesniki in pisatelji so z ognjevito besedo vžigali plamen navdušenja za nepotvorjeno naravo. Zelo zgovoren in učinkovit apostol te nove smeri je bil angleški pesnik Kipling, ki je umel s posebno toplo nazornostjo slikati živalsko življenje v tropskih krajih.

Klic „usmiljenje z naravo“, ki se je sredi preteklega stoletja razlegal po Severni Ameriki, je sicer utonil v razljučenih valovih državljanske vojne (1861 — 1865). Ko so pa Američani sekirico prepira zakopali, je zadonel glas idealistov s podvojeno silo. Prvi uspeh se je pokazal leta 1872, ko je kongres Združenih držav sprejel zakonski osnutek, ki je proglašal obsežno ozemlje ob reki Yellowstone v Skalnem gorovju za nedotakljivo dobrino vsakega naroda. Odtlej se ni

Vnetje možganske mrežne ali meningitis

Po planinah in dolinah je dva dni skoro nepretrgoma snežilo. Celo pokrajino je pokrila mehka, nad pol metra debela odeja. Po nočni snežni burji je nastopila krasna sončna nedelja. Rahli sneg se je lesketal v soncu in vabil ljudi, mlade in stare, ven iz hiš na prag, na dvorišče, na vrtove in ceste. Skoraj nehoti so segale mlade roke po belem snegu, ga nosile v usta, da ga pokusijo, ga sipale za vrat in srajce, ga stiskale in delale iz njega kepe. In že se je začelo med otroki sosednjih hiš zabavno kepanje. Tu in tam sta se dva vročekrvneža spoprijela od blizu in se pojavljala v mehkem snegu na največje veselje otrok gledalcev, ki so ju okeпали.

Tudi Dolinarjev Tonček, nadebudni učenček I. razreda ljudske šole, se je veselil sonca in snega, tekal in kobacal je po mehki

smeli nihče v tem „narodnem parku“ (Yellowstone National Park) za trajno naselje, nihče ni smel tu ustanoviti pridobitnega podjetja, tudi loviti ni bilo nikomur več dovoljeno. Vse je moralo ostati, kakor je bilo. Edinole narava lahko spremeni svoje lastno delo, kakor in kadar se ji zdi. Čez 70 let že spoštujejo ta zakon.

Gibanje za zaščito narave je šlo dalje svoj pot. Dandanes premore Severnoameriška Unija najmanj 20 velikih narodnih parkov, ki vsi skupaj obsegajo nad 30.000 štirinajstih kilometrov. Prostora bi bilo v njih za tri Koroške. Poleg teh parkov je določenih polno manjših okrajev, kjer sta rastlinstvo in živalstvo varni pred skrunilci. Te manjše ustanove imenujejo National Monuments. Tako se ponašajo Zedinjene države danes z imenitnim številom 160 zaščitnih ozemelj. Tik pred vojno je priredila gozdna uprava poljedeljskega ministrstva štetje divjačine v narodnih parkih in „monumentih“. Našteli so nekako 1700 milijonov glav. Prevladujejo pa medvedje, divje koze, divje ovce, bivolci, severni jeleni, losi in antilope. Prav lahkega posla niso imeli. Morali so prehoditi nemalo goratega in gozdnatega sveta. Mestoma je bilo ozemlje tako razdrapano da so se morale patrulje vrniti. Seveda niso vseh potov opravili peš, marveč so s pridom uporabili tudi konje, čolne, smuči in nazadnje celo letala. Podatki štetja omogočajo upravi, da za leta naprej ugotovi, koliko divjačine je godne za odstrel in koliko je treba pripravljati zaloge za zimsko krmitve varovancev.

Tudi sosedna Kanada si je na svojem razsežnem ozemlju omislila lepo število rezervacij. Pravcato obljubljeno deželo zaščitne narave predstavlja n. pr. Algonkin Park pri Mattawii. Bivolom, ki se v velikih čredah pasejo v National Parku blizu Wainwrighta, se godi dobro kakor v davnih časih pred 300 leti, ko so maloštevilni Indijanci hodili s samimi puščicami na lov.

beli odeji, pisal vanjo svoje ime, se kepal in premetaval s sošolci, da mu je postalo vroče. Obledela in telo sta postala mokra od snega in potu. Ves upehan je prihitel k mami, ki ga je z veseljem in ljubeznijo opazovala s praga domače hiše. Z ruto mu je utrla pot z obraza, stopala sneg z obleke in ga odpeljala v hišo k peči. Sezul je čevlje in zlezal za peč. Utrujen je zaspal. Mamica ga je zvečer poskušala buditi, da bi mu dala večerjo, ali Tonček je spal dalje.

Po polnoči se je prebudil. Tožil je, da ga hudo boli glava. Mamica je skočila s postelje, ga pobožala po obrazu in začutila, da je zelo vroč. Zaskrbelo jo je. Hitro je skuhalo lipov čaj, da bi ga sinček popil in se spotil. Tonček se je s težavo vsedel in napravil par požirkov. Zmeglilo se mu je pred očmi in začel je bljuvati. Od časa do časa je zastokal radi silnih bolečin v glavi. Mamica je zmohala brisačo, jo ožela in jo ovila Tončku preko čela. Vzela ga je v naročje. Odleglo mu je, tako da je zadremal. Položila ga je v posteljo in dobro pokrila.

Prihodnje jutro je Tonček ponovno bljuval in stokal radi bolečin v glavi. Ležal je po strani, glavo imel potegnjeno nazaj, noge pa skrčene v kolkih in kolenih.

Mamica je spraševala sosede, kaj mislijo, kaj je Tončku in kako naj mu pomaga. Prva je govorila, da ima gotovo gliste, kakor jih je imel njen Janezek, ki je tudi bljuval. Naj mu torej da česna in čebule, pa bo odleglo. Druga je trdila, da ga je omamilo zimsko sonce in da bo kmalu boljše. Tretja je priporočala, naj ga drgnejo z jesihom po raznih delih telesa. Mamica je poskušala to in ono, pa ni nič pomagalo. Prišla je Tončkova učiteljica in odločno svetovala, naj pošljejo takoj po zdravnika ali pa Tončka odpeljejo naravnost v bolnišnico, ker se ji zdi, da je fantkova bolezen zelo nevarna.

Toda botra Meta je nasprotovala, češ, saj še ni tako hudo. V bolnišnici dajejo otrokom injekcije, ki hudo bolijo. Za zdravnika in bolnišnico je še par dni čas, saj itak ne more iti nihče po zdravnika, ker so moški vsi z doma in zaposleni s prevažanjem drv. Raje naj mama prižge suho brinjevo vejico in pokadi Tončka, to bo prav gotovo pomagalo. Tonček je vdihaval dim, se dušil in stokal. Tako je minul dan.

Zvečer je fantek izgubil zavest, se tu in tam zvil v silnih krčih in stokal. Mamica je sedela pri njem, ga držala za roko mu od

časa do časa vlila v usta žličko lipovega čaja, ga božala po glavi ter klicala in molila. Tonček ni odgovarjal. Nekam čudno je zavijal oči, tu in tam zaskripal z zobmi, ves se je skrčil in za par trenutkov prenehal dihati, nato pa zopet hropel.

Drugo jutro je oče zapregel konja. Tončka so prinesli na voz, ga dobro pokrili in

Voznja skozi zasneženo naravo koristi zdravju.

odpeljali v mesto v bolnišnico, tri ure daleč. Celo pot je bil Tonček nezavesten, le včasih je zastokal.

V bolnišnici je Tončka takoj pregledal službujoči zdravnik. Ugotovil je težko vnetje možganske mrežne ali meningitis (Genickstarre). Pokaral je očeta, zakaj je pripeljal otroka tako pozno v bolnišnico, zakaj ni storil tega že včeraj, ko je bil otrok še pri zavesti. Zdravniki bodo napravili sicer tudi sedaj vse, kar se da narediti, vendar za življenje pa tudi za posledice ne morejo prevzeti odgovornosti.

(Dalje prihodnjič.)

Za mlade mamice

Kdaj pričnemo z dojenčkovim vzgojo

Nekateri so mnenja, da je vzgoja dojenčka v prvih mesecih sploh nepotrebna. Povdarjam pa, da je treba pričeti z vzgojo otroka takoj že prvi dan njegovega življenja. Prvo kar je potrebno je to, da otroka navadimo na red. Previjanje in hranjenje je treba vršiti vedno ob istem času. Samo od matere zavis, kak je otrok. Če otrok ni dobro vzgojen vzemirja s svojim vpitjem vso hišo. Z natančnim in pravilnim navajanjem otroka na red ter z ljubeznijo si lahko prihranimo mnogo živcev, pa tudi marsikatera neprijetna ura s slaborazpoloženimi sosedi bi nam odpadla. Dobro vzgojo dosežemo s pravočasnim vzgajanjem, s snago, s pravilno in redno prehrano, z navajanjem otroka na red, z natančnostjo in ljubeznijo. Gledati moramo

tudi na to, da ima otrok vedno dovolj zraka. Če nimamo doma vrta, je treba pač vzeti otroka v voziček in iti z njim na sprehod, ali si pa kako drugače pomagati. Za sprehod pa ne mislite, da je potreben najmodernejši voziček. Pomagamo si lahko tudi s tem, da damo otroka na balkon ali na kak drug prostor, kjer lahko dobi dovolj svežega zraka. Paziti moramo le, da ni otrok izpostavljen prepihu. Poleti peljemo otroka na zrak lahko že po 14 dneh, v zimskem času pa še le po treh ali štirih tednih po porodu. Novorojenčka senčiti ni primerno, dojenčka pa šele ko je dopolnil tri ali štiri mesece.

Redno kopanje je prav tako potrebno za otroka, kot vsakodnevna hrana. Otroka je treba vsak dan kopati. Kopati ga moramo vedno ob istem času, je pa vseeno, če to storimo zjutraj, ali pa zvečer. Pri hrani je treba gledati na to, da so časovni presledki med posameznimi obroki vedno enaki. To ni potrebno samo zaradi vzgoje, temveč predvsem zaradi redne prebave.

Previjanje in snaženje otroka je potrebno najmanj pred vsako hranitvijo.

To so za dojenčka zaenkrat najvažnejša pravila, ne pa, da ga ob vsakem najmanjšem joku jemljemo v naročje in pomilujemo. Prepričali se boste sami, da bo ob rednem življenju otrok tudi manj jokal.

S pestovanjem, odlašajmo kolikor mogoče dolgo. Z otrokom je ravnati v glavnem takole: Ko prične otrok dvigati glavo, ga položimo poševno, tako da navaja svoje mišice na gibanje in si jih počasi krepi. Šele ko je otrok v tretjem mesecu in drži že glavo po konci ga položimo na trebuh. Takrat pravimo, da otrok „kravce pase“. Dokler ni otrok duševno in telesno dovolj razvit je nesmisel, da ga navajamo na kakršne koli gibe ali nove položaje.

Ko začne otrok sedeti, ali ko že kobaca in je njegovo mišičevje močnejše, ga lahko posadimo na posteljo in ga držimo samo toliko, da si ohrani ravnotežje. Paziti pa moramo pri tem, da mu ne stiskamo prsnega koša; ker bi mu na ta način ovirali dihanje. Zelo priporočljivo je za šest mesecev starega in normalnorazvitega otroka gugalni konjiček. Na njem si otrok lepo razvija hrbtne in nožne mišice ter dobiva moč v rokah. Šesti mesec je sploh važna doba za dojenčka. V tem času vidimo, kako se otrok večkrat zbudi iz sna in kako se v njem pričena nova življenje. V tem času ima že tudi velik smisel za igranje.

Navesti hočem še nekaj najpogostejših napak, ki jih delajo matere v želji, da bi otrok čim prej shodil. Okrog prsnega koša dajo otroku jermen in ga tako učijo hoditi, druge ga primejo pod pazduho in ga tako učijo hoditi. Pri tem mu stiskajo prsni koš in tlačijo ramena. Drugi se zopet poslužujejo raznih premakljivih stolčkov in še Bog vedi česa vsega. Zapičimo si le to, da bo otrok prav rad sam hodil, ko bo njegovo telo dovolj razvito in ko bo imel toliko močne noge, da ga bodo lahko nosile. Otroka k nečemu siliti pa je brez pomena in škodljivo, če niso predhodno dani duševni in telesni pogoji.

Pod lipo

(Nadaljevanje.)

Tako so branili svojo zemljo, da ni postala last tujega napadalca, tako so branili svojo vero, ki jih je vezala z zapadno evropsko kulturo, tako so branili svojo narodno svobodo, prevsem svobodo slovenskega govora, branili osebno in politično svobodo, ker poraz je pomenil zasujenje prebivalstva in odgon mladine in zelo sposobnih v suženjstvo, branili čast svojih mater, žena in deklet, branili vse dobrine in ideale, ki so vsebina tega, kar imenujemo zapadna kultura. S tem je slovenski narod od Gorjancev in Sotle pa do Zilje stal v prvi bojni črti na braniku zapadnoevropske kulture. Težke so bile njegove žrtve tako v krvi kakor tudi v požganih domovih in poljih. Toda zgodilo se je kakor poje pesem:

Vse je vihar razdjel,
narod, narod pa je ostal.

Ko se je slovenski narod zvijal v krvi, ko je plačeval težki krvni davek odpeljanih fantov, mož in deklet, je zepadna Evropa uživala mir in se lahko v miru razvijala in napredovala v kulturni rasti. Če bi bil naš narod takrat odpovedal, če bi bil pustil turške navale brez odpora preko svojega ozemlja, kdo ve, kako bi se bila razvijala evropska kultura. Gotovo je, da ne tako, kakor se je. Zato ima slovenski narod tudi krvavo zaslužen pravico, da mu vsi, ki se

ponašajo z zapadno kulturo, pri njegovi kulturni rasti dejansko pomagajo. Ne samo z obljubami, z lepimi besedami, ampak z dejanji. Preko naše zemlje je zopet divjal državni totalitarizem različnih oblik. Zopet so slovenskemu narodu hoteli s silo iztrgati pridobitve zapadne kulture, katere del je postal in hoče biti. Vzeli so mu svobodo — narodno, osebno, versko, politično, gospodarsko, preganjali so ga z dedne posesti, z grunta, ki ga je obdeloval njegov rod že nad tisoč let, zapirali so ga, oskrunjali njegove matere, žene in dekleta, prodajali ga kot klavno živino. Krvavo klanje je končano. Pred nami je velika naloga: organizirati človeško družbo, da bodo odpravljene storjene krivice in nove onemogočene. Da bodo tudi mali narodi dobili od vseh priznani in spoštovani pravico do življenja in do svobode. Zunanje pogoje za to novoureditve morajo ustvariti Zavezniki, notranjo ureditev bodo izvršili narodi sami. Vsa kri je bila v tej vojni zaman prelita, če bodo mali narodi morali na lastni koži ugotoviti, da so samo zamenjali gospodarja, da pa je bila vsa njihova borba za svobodo in za kulturo, ki more uspevati samo tam, kjer je dejansko izvedena osebna, verska, gospodarska in politična svoboda vseh državljanov in ne samo ene stranke, zgolj potegavščina in spretna politična poteza velikih držav, ki z malimi državami poravnajo medsebojne račune. Tudi slovenski narod ima pravico do dejanske po-

moči pri oblikovanju svojega samolastnega narodnega življenja tako v celoti kakor tudi v delu, ki prebiva na Koroškem, kolikor si jih bomo z lastnim delom priborili. Toda eno vsaj smemo opraviti zahtevati: da nam nihče našega dela ne ovira in da državni in samoupravni aparat ne bo več dajal ugodnosti in prednosti tistim, ki zatajujejo svoj rod, kakor se je to dogajalo in se še dogaja. Tudi za nas, ki smo slovenskega duha, slovenske krvi, mora biti prostor na svetu in vsak, kdor zataji svoj rod, mora vedeti, da ne bo pila zemlja njegove krvi in da v bodoče narodno odpadništvo ne bo več prinašalo ne političnih in ne gospodarskih prednosti, kakor je zapel Mirko na svoji gostiji.

Naj nastopi „Miklova Zala“ zmagoslavni pohod po slovenski Koroški, naj vzbudi zaspance in jim pove, da je že dan in čas za delo, naj jim pokaže pot in smer našega dela: ohraniti svojo dedno posest, ohraniti svojo narodno kulturo, svoj jezik, svojo pesem, svoj vero in svojo demokratično usmerjenost, ki nam o njej zgovorno priča Gospa Sveta in vojvodski prestol, vse to gojiti in izpolnjevati ter izročiti naši doraščajoči mladini; naj pa jim pokaže tudi način našega dela: kakor je ob turških napadih vsakdo pomagal pri obrambi po svojih najboljših močeh, tako tudi sedaj — vsi moramo prijeti za delo, vsak v svojem kraju in za tisto, ki ga zmore.

Cilj nam je skupen: nadoknaditi, kar smo zaradi zunanjih razmer zamudili in zgraditi na Koroškem veličasten dom slovenske narodne kulture, duhovne in usnovne. Vsakdo bo prinesel svoj kamenček: Janez kot pečovodja, Tonej kot igralec, Mihej kot vodja

slovenskih jezikovnih tečajev (nikar se ne udajajmo varljivemu upanju, da bi sedanja dvojezična šola naučila našo mladino v zadostni meri našega materinskega jezika), oče Martin kot zavedni slovenski župan in vodja slovenskih gospodarskih organizacij študent Lojze kot zavedni slovenski dijak in pozneje zavedni slovenski glavar, Mojca kot požrtvovalna pevka v cerkvi in prosvetnem domu, mati Zala kot dobra in zavedna slovenska mati in gospodinja ter moževa opora, Janezek in Urška kot marljiva slovenska šolarja. Pa kaj bi naštevala. Vsak po našel svoje delo, če bo hotel. Vsi skupaj pa bomo skušali biti dobri ljudje, zvesti Bogu in narodu, spoštovali bomo državo in njene oblasti, ki nam pa ne sme kratiti naših svetih pravic, veseli in ponosni bomo, da smo Slovenci, nikar in nikjer se ne bomo sramovali blagozvočne slovenske govornice ter tako z dejanji dokazali, da smo vredni potomci Mirka in Zale.

Nekaj trenutkov je vladala tešina, ko je Nada končala. Pot me pa se je utrgal plaz navdušenega pritrdjevanja. Nada je govorila kakor da bi brala njihove skrite misli, ki so jih nosili s sabo, ki pa jih niso znali vedno izraziti z besedo. Pri vratih so se sami od sebe oglasili fantje s pesmijo. Vsi so pritegnili in pomagali peti kakor bi hoteli s pesmijo izraziti svojo voljo in odločnost, da bo vsak po svojih močeh prijel še danes za delo. Pesem pa se je glasila:

Slovenec sem, Slovenec sem,
tako je mati d'jala,
ko me je dete pestovala.
Zatorej dobro vem:
Slovenec sem, Slovenec sem!

Naše gospodarstvo

MESO IZ LESA?

Marsikdo bo neverno zmajal z glavo in si mislil: papir je potrpežljiv in marsikaj preme. Toda tokrat bo le res. Časopisi so že objavili, da je iznajdba profesorja Bergiusa, ki je iznašel tudi sintetični bencin, že toliko dozorela, da jo bodo lahko pričeli izkoriščati v industriji. Tako so napovedali, da bodo sprva izdelovali mesečno 60 do 120 ton umetnega mesa iz lesa, do junija pa si bodo prizadevali dvigniti proizvodnjo že na 400 ton mesečno. Količina je seveda še zelo majhna, če računamo, da je v Avstriji okroglo 10 milijonov prebivalcev, odpade pri mesečni proizvodnji 400 ton na osebo komaj 4 dkg, vendar začetek je storjen.

ČUDNE TOVARNE

Ko me je vojna vihra za dalj časa odložila v pustih pruskih peščenih ravninah, kjer poznajo samo bor, krompir, korenje in rž, sem vedno zabavljaj, kadar so mi trikrat na dan postregli s korenjem. Pripovedoval sem jim, da je pri nas zadeva s korenjem boljše urejena. Pri nas imamo tovarne, kjer pridelujemo iz korenja meso in mast. Seveda so me neverno gledali, končno pa je le nekdo uganil, da so te tovarne prašiči. Izgovarjali so se, da je korenje zelo zdravo, ker ima mnogo vitaminov, ki pospešujejo in urejajo prebavo in boljše izrabo hrane. Že res, da so vitamini zelo koristni, toda vitamini urejajo smotrno izrabo hrane. Da torej lahko sploh delujejo, mora telo prej dobiti tudi kaj hrane. Od samih vitaminov pa tudi ni mogoče živeti. Ker sem bil od gospode v vseh ozirih odvisen, jim seveda svojega mnenja, čeprav je bilo pravilno, nisem mogel vsiliti — to se pravi, same zase so se ga že držali, samo zame ni veljalo.

Te zgodbe sem se domislil, ko sem bral, da bomo sedaj res dobili tovarno, kjer bomo pridobivali meso — brez prašičev. Kakšne bodo praktične posledice, se bo seveda šele pokazalo. Že danes pa lahko ugotovimo nekaj dejstev, ki nam bodo to čudo nekoliko pojasnila.

UMETNO PROIZVEDENA HRANILA

Umetna hranila niso nekaj novega. Vsem je znana margarina, ki so jo proizvajali iz premoga (premog pa je bil tudi pred davnimi časi les!) Sicer verjetno ni vsakdo iste

ga mnenja, kot je bil neki pruski delavec, namreč, da je margarina boljša za ročne delavce, surovo maslo pa za gospodo po pisarnah, kljub temu pa vsebuje maščobo v obliki, ki jo človeško telo lahko izkoristi. Danes prevladuje na trgu rastlinska mast, torej tudi iz rastlin pridobljena maščoba — brez posredovanja prašičev.

POPOLNE IN NEPOPOLNE BELJAKOVINE

Pri mesu so glavne sestavine beljakovine, maščobe in rudninske snovi.

Zaupanje v znanost spreminja poklice.

Tako vsebuje n. pr. pri 100 gr beljakovin maščob in rud. snovi:

Mastnega telečjega mesa 19 g beljakovin, 11 g maščob, 3,7 g rud. snovi. Borovega govejega mesa 21 g beljakovin, 4 g maščob, 1,1 g rud. snovi. Mastne kokoši 19 g beljakovin, 9 g maščob, 0,9 g rud. snovi. Mastne svinje 16 g beljakovin, 34 g maščob, 0,8 g rud. snovi.

Beljakovin pa poznamo dve vrsti: popolne in nepopolne. Popolne beljakovine se nahajajo zlasti v zelenih listih, pa tudi sicer v rastlini, torej tudi v drevesu. V olesenelih delih je ta beljakovina obdana s celulozo. Ker pa naš želodec celuloze ne prebavi, ne more iz olesenelih delov osvoboditi beljakovin in jih izrabiti. Če pa s kemičnim postopkom te beljakovine osvobodimo tega oklepa iz celuloze, ni nobene ovire več, da ne bi moglo človeško telo izkoristiti teh

razlinskih beljakovin. Še več! Sodobno hranoslovje nas uči, da ima meso sicer velike množine beljakovin, ki pa so nepopolne. To pomeni, da jih telo ne more tako lahko izkoristiti kot beljakovine, ki jih dobi iz rastlinske hrane. Zato zadošča za isti učinek, za isto zadostitev potreb človeškega telesa neprimerno manjša količina beljakovin, ki nam jih nudi rastlina, kakor pa beljakovin, ki nam jih nudi meso. S tega stališča bi bilo pridobivanje beljakovin iz rastlinstva ne samo velikega pomena za dobo, ko vlada kot sedaj splošno pomanjkanje hrane, ampak bo pomenilo, če bo dejansko uspelo izdelovati porabno umetno meso, tudi izboljšanje naše prehrane in razbremenitev prebavnih organov. Ni se namreč mogoče otresti vtisa, da je izreden porast obolenj prebavnih organov v zadnjih desetletjih v zvezi z izredno naraslim uživanjem mesa.

Ko bodo objavljeni natančnejši podatki o količinah snovi, ki so potrebne za izdelavo

1 kg umetnega mesa, bo mogoče podrobneje razpravljati o novih obzorjih, ki se odpirajo, o vplivu na ostale panoge narodnega gospodarstva, zlasti na živinorejo in podobno.

ZA NAMEČEK

Ker smo že načeli poglavje o hrani, naj zaključim z navodilom za odlično jed, ki je priporočljiva predvsem za otroke, pa tudi odrasli se je ne branijo, če jo poznajo in si jo morejo privoščiti (neki italijanski zdravnik jo je imenoval „sladko presenečenje“ — zame pa danes žal samo „sladek spomin“). Njena prednost je v tem, da vsebuje vse za človeško prehrano potrebne snovi v pravilnem razmerju in ima obenem dovolj vitaminov. Sestavljen je iz švicarskega zdravila dr. Bircher-Brenner, pripravlja pa se takole: 1 kavno žličko ovsenih kosmičev (10 g) limone (dokler ne pridejo limone iz Italije, bo tre-

ba to točko pač izpustiti), doliješ eno jedilno žlico sladkega kondenziranega mleka (ali 3 — 4 žlice s sladkorjem ali medom sladkanega mleka) in približno 150 g nastrganega sadja. Na vse natresi za 1 jedilno žlico na-

V znamenju časa: Včasih smo hodili na kolibe, zdaj pa v gozd po — klobase.

strganih orehov ali lešnikov, dobro premešaj in — dober tek! Če vzameš kot sadje jabolka, jih nastrežaj z lupino in ohišjem ter pečkami vred, če imaš jagode ali borovnice, jih zmečkaj, slive, breskve, češnje na drobno se sekljaj, če imaš suhe krljice, jih najprej operi v vroči vodi, nato naj se 24 ur namakajo v mrzli vodi, nakar jih sesekljaj. Pa še kos domačega kruha in vsakdo bo vesel, če mu s tako jedjo postrežeš za zajtrk ali pa večerjo. Če ga hočeš še posebej razveseliti, mu postreži še s skodelico šipkovega čaja (100 g šipka ima 400 g vitamina C, človeško telo pa potrebuje dnevno 50 — 60 mg. Seveda je treba upoštevati, da se pri kuhanju uniči 20 — 30 % vitaminov in da voda vsega ne izluži iz šipka). Če pa tega „sladkega presenečenja“ trenutno ne moreš pripraviti ne otrokom ne sebi, se tolaži, da si ga tudi jaz ne morem. Pač pa si izreži navodilo za boljše čase, ko si bova tudi midva lahko s tem postregla.

Iz prosene kaše

Mnoge ne vedo, da lahko napravijo iz prosene kaše pravi okusen puding, kakor iz riža.

Zavri liter mleka in zakuhaj vanj 30 dkg skrbno izbrane in oprane kaše. Ko se zmečka odstavi in ohladi. Posebej pa vmešaj žlico masla, primešaj dva rumenjaka, dve žlici sladkorja in če imaš tudi vanilijev sladkor, iz beljakov naredi trd sneg in vse skupaj rahlo zamešaj v kašo. Nato stresi v dobro pomazan model ali pločevino rumeno zapeti v peči ali pečici. Serviraj s sadnim sokom ali jabolčno čežano.

Ženski kotiček

Zračite stanovanje tudi pozimi

Doba, ko so naše babice mašile okenske špranje s cunjami in natresale žaganja med okna, da jih vso zimo ni bilo mogoče odpreti, ta doba je daleč za nami. Kdo si ne želi svežega zraka — edino kar je še brezplačno in brez nakaznic, edino, kar lahko uživa bogatin in siromak.

Naj ne bo nikdar tako mrzlo, da ne bi zračile stanovanja temljito vsak dan, posebno pa še, če so v družini otroci. Seveda ne smeš odpreti vseh oken hkrati, ker bi nastal prepih, ki je toliko nevaren zdravju. Kadar zračiš n. pr. spalnico, pusti otroke v kuhinji ali delovni sobi in obratno, ker bi drugače hiteli k oknom in vdihavali mrzel zrak ter se prehladili. Tudi dojenčka nikakor ne smeš previjati med zračanjem ali neposredno po njem, ker bi to bilo resno nevarno za drobno bitje. Nikakor pa ni umestna bojazen, češ, saj ne morem odpirati, ko imam majhne otroke. Če zračiš redno in previdno, tedaj vsled tega noben otrok ne bo zakašljajal. Nasprotno, vsi bodo zdravi in utrjeni ter ne bo vsaka sapica škodovala.

Pa tudi izgovor: je premrzlo, ne velja; kajti znano je, da se čisti zrak mnogo hitreje

segreje, kakor zaduhel. Drv za kurjavo pa je tudi dovolj po deželi, kjer rastejo in po mestih, kjer uprava skrbi zanje.

Da pa ti ne bo treba predolgo zračiti in po večkrat na dan odpirati oken, skrbi da ostane v stanovanju zrak vedno čist. Iz stanovanja odstrani vse, kar bi morda povzročalo smrad (bencin, petrolej, karbid itd.) Čevljev nikoli ne čisti v stanovanju ali celo v sobi, ker bi to povzročalo prah a tudi pasta za čevlje ima neprejeten duh. Pri kuhanju pazi, da ti jed ne prekipeva po štedilniku. Kadar kuhaš kisló zelje in repo, zapri kuhinjska vrata in kuhinjo po kosilu dobro prezračij. V marsikaterem stanovanju lahko še pozno zvečer ugotoviš kaj so jedli čez dan. Ne štedi z denarjem za dimnikarja. Zamašen štedilnik in peči rabijo še enkrat toliko kuriva, a če se pozimi kadi v stanovanju, tudi ni prijetno.

Ob meglenih in deževnih dneh opravi zračanje kolikor mogoče hitro, ker vlažni zrak več škoduje našemu zdravju kot pa koristi. Zato pa zračij temeljiteje ob suhih, vedrih dneh, ko po ledeni noči prikuka sonce v naša bivališča, ker takrat je zrak pravi blagoslov za človeška pljuča.

NEKAJ MISLI O

Kozmetiki

Ako gledamo življenje le z duhovne strani, bi marsikdo rekel, da je vprašanje zunanjosti pač postranska stvar. Toda temu ni tako. Človek, ki ima smisel, da očisti svojo dušo vse nepotrebne navlake in skuša živeti spodobno in človeka vredno, mora dati temu svojemu življenju tudi na zunanjo odgovarjajoč izraz.

Naš narod je zdrav in v bistvu nepokvarjen in ima zato tudi lepo bodočnost, seveda če bo znal te svoje odlike tudi v bodočnosti prav varovati in negovati. Vsekakor pa je pri tem potrebno, da tudi na zunanjo pokažemo, da smo kulturni narod.

Moj namen ni govoriti o brezpotrebem lišpanju in lepoticenju, kar je za nas neprimerno, posebno pa še za kmečka dekleta in žene. Povedala bi rada le, kako se tudi me vkljub delu lahko ohranimo svojo mladost in zdravje, brez velikih izdatkov in posebnih znanstvenih receptov. Negovanje, to je delo na samem sebi, ki pa zahteva prav tako vso pozornost in natančnost kot vsako drugo delo, da ima res uspeh.

Ljudje smo različni. Zdravi, močni, lepi, pa zopet slabo razviti in bolehní na drugi strani. Pri vsakem človeku najdemo več ali manj teh lastnosti. Popolne lepote, kakor tudi popolne grdobe ni! Ni pa tudi nepopolnih ljudi, temveč so slabe in dobre strani v posameznikih po gortovem nam nerazumljivem razmerju porazdeljene. Delo, značaj in način življenja vplivajo na vsakega človeka in mu vtisnejo svoj pečat. Mnogokrat nas uspeh ali neuspeh v življenju popolnoma spremeni.

Velikega pomena je tudi našo prvo srečanje, pa naj si bo s še tako nepomembnim človekom, kaj šele z osebo, katere naklonjenost si hočemo pridobiti. Stremeti moramo zato, da nas nobeno srečanje ne preseneti, da smo vedno pripravljeni stopiti pred vsakogar in da napravimo na vsakega ugoden vtis.

Poglejmo naše lice, kot gledamo spomladí vrt, ki čaka da ga očistimo plevela in pripravimo za setev. Prvi pogled nam že pove, koliko oseba gleda na svoj izraz in koliko da na svojo zunanost. Negovana oseba, pa naj bo tudi v letih, je videti čila in mladostna. Njena koža je čista, pogled odkrit in nehoten nam je v njeni družbi prijetno. Na njeni koži ni raznih zjedalcev in mozoljev. Gube, ki jih je zarežala starost niso globoke in odvišne, pač pa dajo obrazu videz življenske izkušnje in častiljivosti.

Pri ženskah gledajo ljudje v prvi vrsti na zunanost. Lepo urejeni lasje, čiste roke in obraz, vse to napravlja ugoden vtis.

Naš namen naj bo torej, da z rednim življenjem in delom dajemo sebi vedrega izraza in da si vkljub zamaševanju modernih lepoticinskih sredstev ohranimo svojo mladost, ne samo v duši, temveč tudi na telesu.

Ob priliki vam bom napisala par navodil za ohranitev in dosego zgoraj navedenih ciljev.

ZA ŠALO

OČE IN SNUBEC

„Ali vas smem prositi za roko vaše hčerke?“

Oče: „Tako mladi kot ste, pač ne potrebujete še roke mojega otroka. Mislim sem namreč, da jo hočete vzeti za ženo.“

Kaj je novega v Avstriji

Centralno letališče pri Dunaju

Načrti za vključitev Avstrije v svetovni zračni promet

Tehnične izpopolnitve, ki jih je prinesla vojna na področju letalstva, so napravile iz letala splošno prometno sredstvo. Možnost, da prelete letala velike daljave, ne vspostavlja samo stalne zveze v najkrajšem času med sosednimi državami, marveč omogoča tudi premostitev kontinentov po točnem vozniškem redu. Velike linije svetovnega zračnega prometa, ki začenjajo po večini v Severni Ameriki in Angliji, potekajo skoro vse v zapadno-vzhodni smeri, ali gredo na svoji poti na vzhod preko Sredozemskega prostora, kakor je to bilo predvsem med vojno.

Beleške, ki so bile zadnje dni v časopisju, da bo n. pr. „American Overseas Airlines“ okoli 1. marca 1946 uredila reden zračni promet med New Yorkom in Varšavo, ali da bodo v doglednem času angleži vspostavili letalsko zvezo s Prago, dokazujejo prizadevanje mednarodnih družb za zračni promet, da prevlečejo evropsko celino zopet z letalsko mrežo. Da se tukaj pravočasno vključi, bo stremeljenje vsake države, ki leži na

tej zapadno-vzhodni smeri, kajti domneva se, da bodo v bodočnosti iz različnih gospodarskih in prometno tehničnih razlogov smer preko Srednje Evrope bolj uporabljali kakor pa linije, ki vodijo preko italijansko-afriškega področja. Na ta način bo postal Dunaj važno križišče.

Prometu, ki ga pričakujejo pod temi predpogoji, pa ne bi bil več možen z obstoječimi letališči. Predvsem zahteva sedanja veličina prometnih veleletal pomembno večja letališča. V bližini Dunaja se nahaja zemljišče, ki odgovarja vsem zahtevam, katere se mora stavliti veleletališču tudi v pogledu varnosti letenja. Predvideno je, da zgradijo na tem zemljišču, na katerem so izvršili že številna pripravljala dela, bodoče centralno letališče.

*

Iz Dunaja je odšel peti transport s približno 500 dunajskih otrok, za katere je predvideno 90 dnevno bivanje v Švici.

Kongres za tujski promet v Badgasteinu

Od 18. do 20. januarja je bil v Badgasteinu kongres potovalnih uradov v Avstriji. Poleg strokovnih posvetovanj so objavili sedanji položaj na področju tujkega prometa, ter izglede gospodarskega oživljanja s pomočjo tujkega prometa.

Letos vzhodna Avstrija sploh ne bo prišla v poštev za tujski promet. V zapadnih zveznih deželah deloma ne obstajajo, kot n. pr. na Tirolskem niti v Zgornji Avstriji, nobene možnosti za stanovanja. Na Solnograškem stoji letos, po poročilu ravnatelja deželnega prometnega urada dvornega svetnika Hofmanna že 2481 mest v 39 krajih na razpolago.

Generalni ravnatelj dr. Krogner je omenil živahno zanimanje, ki obstoja v inozemstvu za Avstrijo. Na vzpodbudo barona Frankensteina bodo prišli morda že letos gostje iz Anglije v Avstrijo.

Pred obnovo popolnega poštnega prometa v Avstriji

Glavni ravnatelj avstrijske poštne uprave dr. Dworschak je pri nekem razgovoru objavil zelo razveseljive rezultate glede nadaljnjega razvoja avstrijskega poštnega prometa.

Nakazovanje denarja po nakaznicah, katero je bilo do sedaj vpeljavano samo v britanski in ameriški coni, bo kmalu razširjeno na vso republiko. Tudi naše časopise bomo lahko zopet pošiljali v inozemstvo in od tam dobivali druge.

Promet z zavoji (paketi) bo najbrž tudi v kratkem obnovljen, ako bodo zavezniške oblasti dovolile. V začetku bo možno pošiljati zavoj le do teže 5 kg.

V Švici se točasno mudi posebno odposlanstvo, ki poizkuša doseči sprejem Avstrije v mednarodno brzojavno zvezo.

Oddaja mednarodnih navadnih in brezžičnih brzojav, kakor tudi mednarodni telefonski pogovori bodo enako v kratkem dovoljeni. Zveza z Londonom, New Yorkom in Parizom je že vpostavljen; z ostalim inozemstvom pa bo v najkrajšem času.

„Volksdeutsche“ iz Jugoslavije

Na Dunaj jih je prispelo preko 2.000

Uradni krogi poročajo, da je v zadnjih desetih dneh prišlo okrog 2.500 do 3.000 ljudi, večinoma „Volksdeutsche“ iz Jugoslavije v Avstrijo. Zavezniške oblasti so vse podvzele, da bi razrešile ta problem in ljudi obkrobele po mestih in deželi.

Prvi transport je prispel dne 15. januarja. Teden dni je bil na poti. Z ozirom na zdravje mestnega prebivalstva, so dali ljudem bivališča po britanskih in ameriških postojankah (kasarnah).

Drugi transport je prispel 20. in pripeljal 1500 do 1700 beguncev. Tudi ta je vozil teden dni. Na poti so umrle štiri osebe, a eden je umrl ob prihodu na Dunaj. Okna vagonov so odprli samo enkrat na dan.

Ob prihodu so ljudi izložili iz jugoslovanskih vlakov na odprto stransko progo, a nato so vlaki takoj zdrdrali nazaj.

Prispel je še en transport in sicer 21. januarja ter pripeljal okrog 1.300 oseb. Ta je bil 11 dni na poti.

10 minut časa za odhod

Jugoslovanski armisti so na povelje svojih vodij dali beguncem le 5 do 15 minut časa, da zapuste svoje domove. Po večini so bili rojeni v Jugoslaviji in tu živeli vse svoje življenje. Predno so nastopili pot begunstva, so jim bile odvzete vse vrednote.

Na poti so dobivali le nekaj kruha in vode, tako da so tri osebe od lakote umrle. Dva otroka in tri ženske so umrle po prihodu na Dunaj. Med begunci je bilo mnogo starih ljudi in otrok. Drugi in tretji transport (20. in 21. januarja) so vsled previdnosti odložili v ruski zasedbeni pas.

Razmere, pod katerimi so ti begunci potovali sredi zime, so naravnost strašne. In vse to se je dogajalo radi izgonov, ki so jih zapovedale jugoslovanske oblasti. V teku zadnjih mesecev je bilo veliko število beguncev s silo naskrivaj odvedenih preko jugoslovanske meje v britanski zasedbeni pas.

Vstala je in se je zravnila; zastrla je z dianjo oči in je pogledala proti vzhodu, na ono stran, odkoder je sijalo solnce.

„Zbogom, Mate!“

Hitela je navzdol proti globeli. Časih se je ozrl kdo na njen razžarjeni obraz, na obokane oči. Pred krčmo je stal učitelj in je pozdravil; pogledala je in je odzdravila, toda ni ga spoznala; motne in zamišljene oči so gledale za njo.

Mati je stala na pragu.

„Pozno si prišla! Kod si hodila? Oj, dekle!“

Materin glas je bil zaspan in zdihujoč; zdihovala je tudi, kadar je govorila o vremenu. Oči so gledale napeto in skrbno; vsakdanja skrb, tiha in komaj zavedna, porojena ob tistem dnevu, ko so izpregledale oči, je bila zarezana v obraz.

Oče je sedel v izbi za mizo in je bral; ko je vstopila Hanca, je snel naočnike in jo je pozdravil s smehlajočim pogledom.

„Torej je šel? Za zmerom? Tako je prav, Bog z njim! Cula ni bila velika, toliko večja je bila palica. — Pojdi zvonit, poldan je!“

Hanca si je odvezala ruto in je spravila molitvenik; nato je šla v cerkev.

V zakristiji je bilo hladno, le malo blede luči je sijalo skozi omreženo okence. Zazibala se je vrv in preko globeli je zastokal ubit, žalosten glas, kakor da bi zvonilo umirajočemu.

„Ali slišiš, Mate?“

Preko hriba, daleč na ono stran, je morda segel glas, poslednji žalostni pozdrav iz njenega srca. Postal je morda sredi gozda in poslušal: oglasila se je iz daljne daljave otožna pesem, zaklicalo je stokajoče.

„Zbogom Hanca!“

Obsodbe vojaških sodišč

Zaradi tatvine lastnine zavezniških zasedbenih sil je bil obsojen na dva meseca zapora Herbert Neubauer.

Štefan Ozvačič je svojemu delodajalcu ukradel 50 kg moke in 50 kg kruha. Obsojen je bil na osem mesecev zapora.

Lovrenc Oberdorfer je bil zaradi nemernega vedenja napram zasedbenim silam kaznovan z zaporno kaznijo štirih tednov.

Razen zgoraj navedenih kazni je vojaško sodišče izreklo še več drugih kazni zaradi različnih kaznivih prestopkov.

MALE OGLASI

Iščemo zmožnega najemnika, ali prvega hlapca za gorsko posestvo v okraju Zelenka ob jugoslovanski meji. Ponudbe je poslati na: Ferlacher Kunstmühle v Borovljah.

Iščem učitelja za pouk klavirske harmonike doma. Plačilo po dogovoru. Zglasiti se pri: Züchart, Uferstraße 68, St. Peter, Celovec, med 18.30 in 21 uro.

Mizar, starejši samec, dobro izurjen v svoji stroki, išče službo hišnega mizarja pri večjem podjetju ali posestvu v bližini Borovlj, ali Dobrle vasi, s hrano in stanovanjem. Ponudbe naj se pošljejo na naslov: Klagenfurt, Postamt 1, Postschließfach 312.

Popravilo strojev. Izučen ključavničar je pripravljen izvršiti popravilo kmetijskih strojev za časa svojega dopusta. Za plačilo zahteva hrano in stanovanje v času popraviljanja. Ponudbe lahko pošljete na naslov: Janez Blaske, Spittal a/Drau, Körnerstraße 6.

Poizvedbe:

Marija Žnidar, roj. Zdravje, iz Iške vasi pri Ljubljani, sedaj v Pliberku; naj javi svoj točen naslov na: Kette Pavla, sloven. taborišče, Kellerberg-Bistrica (D. P. Canep).

Rudi Zupan in njegova žena Minca, roj. Račič, naj se javita na naslov: Ing. Cistimir Bauer-Polic, Kirchbach i. Gaillt. (Tresdorf št. 34).

Vljudno naprošam vsakogar, kdor kaj ve o družinah **Seljaka iz Planine**, Notranjsko; **Margera iz Podkrajja** obč. Prevalje, Koroško; naj mi sporoči. Carla Ertl, Realschule, Griesgasse 2, Zimmer 29 — Salzburg.

Peter Jeras, roj. 15. septembra 1918 v Jaršab. št. 39 pri Domžalah. Leta 1942. odpeljan v italijansko konc. taborišče Rab, Dalmacija. Komur bi bilo o njem kaj znanega, prosimo naj sporoči na naslov: „Koroška Kronika“, Völkermarkter Ring 25, Celovec.

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubezenska zgodba

IVAN CANKAR

10.

Hanco je bolela ta svetloba, hitela je, da bi ji ubežala. Vsi drugi, ki so se vračali v globel, so bili že visoko na hribu, skoro že na vrhu; zablašala se je časih rdeča ruta, pisano krilo je vzplamtelo v solncu. Dospeli so do vrha, zazibale so se sence in so utonile. Nebo, tako žareče, je bilo prav tam medleje in hladneje, kakor da bi segale težke večne sence iz globeli prav do neba. Tiste sence, tako temne, nevesele, in tako prijazne...

„Zakaj si šel, Mate? Kaj bi se ne vrnil rajši, da bi šla zdaj v hrib, tako počasi, roko v roki, ljubezen v srcu? Ti me nisi imel rad, Mate! Kaj nisi videl, da sem ti prigovarjala: „Ostani!“ ko so govorile moje ustnice. „Pojdi!“ — Samo v oči bi mi bil pogledal, pa bi se nasmehnil in bi se vrnil... Tako lepo je tam doli, Mate!“

Dospela je na vrh in hlad iz globeli ji je pobožal lica. Tam ni bilo solnca; blede svetloba je dremala na hišah, na sivem zvniku; a vsa globel je spala v mraku, razprostiralo se je v tihem sencih veliko samotno pokopališče. Tam zadaj, iz doline, iz ravni, je pela in zvonila svetloba sama; iz globeli ni bilo glasu.

„Tako mirno je tukaj, Mate! Tako sladko bi počival, ko si že ves truden in slab! Ali poznaš tisto pot tam doli? Vse drugače se hodi tam, mirno je srce, brez poželenja in

brez strahu. Samo lepe sanje, svetle nedosežne — oči bi gledale proti nebu in srce bi sanjalo. Kakor metulji bi bile tiste lepe svetle sanje, kakor pisani metulji visoko v zraku. Ozrl bi se gor in bi se nasmehnil: „Ali ti polovim te metulje, Hanca?“ Z roko pa bi ne zganil, obadva bi se smejala in sladko bi nama bilo pri srcu... Zakaj si šel, Mate?“

Poklicala bi ga nazaj, še bi ga morda dosegel njen glas.

„Mate! — Kdo bo zdaj skrbel zate, kdo te bo tolažil, kadar ti bo hudo. Ozrl se boš in boš iskal z objokanimi očmi, pa ne bo nikogar, da bi ti položil roko na ramo! Tako daleč si se napotil, med tuje ljudi, ki ti ne poznajo ne imena, ne srca. Prišel boš mednje, kakor berač na gosposko gostbo; še pogledali te ne bodo in duri bodo zaloputnili za teboj. Ne kruha ne boš imel in ne postelje. Hodil boš truden, nočilo se bo in poti ne konca... Zakaj si šel, Mate?“

Vzdignilo se ji je v srcu, stisnilo jo je za grlo z močno roko. Sedla je ob poti in je skrila v predpasnik obraz.

Zašumelo je iz daljne daljave, od gozda.

„Kaj si to ti, Hanca?“

Očitajoč je bil glas in proseč.

„Kaj se ne spominjaš, Hanca, kako sem se bil oprl ob tvojo krepko roko? Bodi usmiljena, daj mi moči!“

Samo nalahko se je še zibala vrv, utihnili je pesem, strepetal je nad globeljo poslednji zvok in utonil za hribom.

Stala je Hanca in mislila nevesele misli, oči so strmele v mračno cerkev. In tedaj se je prikazalo čudo očem, zastrtim od solza. Na visoki, sivi steni se je vzdigal od tal pa do stropa temen križ; umikal se je motnemu pogledu in se je širil neizmerno; stal je na hribu in se je dotikal neba, njegova silna senca pa je legla preko vse globeli...

Drugo poglavje

I.

„Da se torej vrne? Da bo kaj iz njega?“ Oče se je zamislil in je gledal skozi okno z neprijaznimi očmi.

„Nič ne bo iz njega, le verjemi, Hanca! Ne maram takihle piščancev; komaj sifrita s perotmi, pa mu je premajhen rodni gnoj. Pogledal je malo na ono stran hriba in že ne ve od ošabnosti, kako bi se pretegnil... No, Hanca, kaj misliš, da te bo pogledal? Še poznal te ne bo več!“

Vsa se je prestrašila, zakaj nikoli ji ni bilo prišlo na misel, da bi govoril kdaj drugače z njo, kakor ob tistem lepem času, ko sta se izprehajala o mraku, oba tako žalostna in tako polna velikega upanja. In dvom jo je zbolel v srcu, pomešal se je neprijazno v to veselo, prazniško pričakovanje.

„Taki so vsi tisti, ki hočejo Bog vediti kam in Bog vediti kaj! Ne zaupam, nikomur; če se jim želi iz globeli, naj gredo po svojih potih in naj se ne vračajo več. Nihče jih ne potrebuje in ne mara; zunaj naj prodajajo svojo učenost!“

Dalje prihodnjič.